

Evaluering av ordningen
Norske åpne tidsskrift innenfor
humaniora og
samfunnsvitenskap

Innhold

Sammendrag	3
1. Innledning	5
2. Forankring	6
2.1. Meld. St. 25 (2016-2017) Humaniora i Norge	6
2.2. Styringsdokumenter	7
3. Modell for åpen tilgang: Diamantmodellen	7
4. Tidsskrift: Den norske konteksten	8
5. Gjennomføring av ordningen	11
5.1. Generelt. Units rolle	11
5.2. Den faglige publiseringskomitéen	12
5.3. Støtte for perioden	13
5.4. Nøkkeltall: Tidsskrift som søkte støtte for perioden 2018-20	13
5.5. Tidsskrift som fikk støtte for perioden 2018-20, i alfabetisk rekkefølge	13
5.6. Omtale av ordningen etter tildelingen	14
5.7. Innspill som fulgte etter tildelingen	14
6. Evaluering av ordningen	16
6.1. Unit: Administrativ evaluering av ordningen	16
6.1.1. Effekten av åpen tilgang	17
6.1.2. Resultater fra evalueringsskjema	18
6.1.2.1. Generelt	18
6.1.2.2. Presentasjon av svar fra spørreskjema.....	18
6.2. UHR: Tilbakemelding fra nasjonale fagorgan	26
6.2.1. Humaniora	26
6.2.2. Samfunnsvitenskap.....	32
7. Konklusjon og anbefalinger for videre arbeid	37
7.1. Hva var positivt?.....	37
7.2. Hva kunne vært gjort annerledes?	38
7.3. Støtte for videre arbeid	39
7.4. Anbefalinger til justering av ordningen.....	39
7.4.1. På kort sikt	39
7.4.2. På lengre sikt	40
Referanser	41

Sammendrag

I perioden fra 2018 til 2020 har 25 sentrale norske tidsskrift mottatt støtte til drift gjennom ordningen [Norske åpne tidsskrift innenfor humaniora og samfunnsvitenskap](#). Støtteordningen har bakgrunn i [Meld. St. 25 \(2016-2017\) Humaniora i Norge](#). Målet med ordningen, slik den ble formulert av regjeringen i stortingsmeldingen, har vært å sikre åpen tilgang til norskspråklig forskning av høy kvalitet.

For å bidra til at støtten går til tidsskrifter av høy kvalitet som er sentrale innen sine fagområder, var det behov for en kvalitetssikringsmekanisme og et innkjøpskonsortium. Gjennom de nasjonale fakultetsmøtene i humaniora og samfunnsvitenskap ble det derfor oppnevnt en publiseringskomité. Publiseringskomitéen foretok faglige vurderinger og foreslo den prioriterte listen over tidsskrifter som fikk støtte gjennom konsortiet.

Unit har hatt det administrative ansvaret for ordningen og har utviklet den i tett samarbeid med Kunnskapsdepartementet, Universitets- og høyskolerådet (UHR) og Norges forskningsråd.

Årlig støtte til ordningen er på 9,1 millioner kr, og fordeler seg som følger:

Kunnskapsdepartementet (via Unit):	3,6 millioner
Forskningsrådet:	5,0 millioner
UH-institusjoner:	0,5 millioner

I stortingsmeldingen angis at ordningen bør *vurderes på egnet måte* før den videreføres. Etter nær tre års drift har derfor en gruppe nedsatt av Unit gjennomført en evaluering. Gruppen har bestått av seksjonsleder for lisensavtaler og åpen tilgang i Unit, leder for UHR Nasjonalt publiseringsutvalg for samfunnsvitenskap, leder for UHR Nasjonalt publiseringsutvalg for humaniora, sekretær for UHR Publisering, seniorrådgiver fra Forskningsrådet og sekretariat bestående av to seniorrådgivere fra Unit. Gruppen har vært ledet av fagdirektør for forskningstjenester i Unit.

Evalueringen har vært todelt:

En *administrativ* evaluering, gjennomført av Unit, der tidsskriftredaksjoner og forlag ble bedt om å rapportere nøkkeltall og besvare spørreskjema. Evalueringen skulle kartlegge hvorvidt ordningen har vært vellykket med tanke på drift av tidsskriftet og om overgangen til åpen tilgang har hatt innvirkning på bruk og nedlastinger.

For en *faglig* vurdering av utvalget av støttede tidsskrift har UHR forespurt fagorganene innen humaniora og samfunnsvitenskap om deres vurderinger av om tiltaket bør videreføres og om det er de mest sentrale tidsskriftene i humaniora og samfunnsvitenskap som inngår i ordningen i dag.

Hovedfunnene fra evalueringen er som følger:

- Vi ser en markant positiv effekt av tidsskriftenes konvertering til åpen tilgang, og økningen i besøkstall kan knyttes direkte til denne. Gjennomsnittlig økning for

tidsskrifter som kjøper publiseringstjenester av Universitetsforlaget har vært på over 300 % fra 2014 til 2019, og de fleste tidsskriftene konverterte i 2017.

- Tidsskriftredaksjonene som er spurt, er positive til åpen tilgang. Flere viser til at tidsskriftet har stor relevans for den offentlige samtalen, og nå har også grupper utenfor academia full mulighet til å delta. Det gir større anledning til debatt og åpenhet rundt forskningen. Åpen tilgang er inkluderende og sikrer at tidsskriftet ikke blir nisjepreget. Det pekes på at åpen tilgang gjør tidsskriftet mer attraktivt og dagsaktuelt, med mulighet til å ta større plass innen fagområdet. Den positive smitteeffekten trekkes fram ved at artikler omtales og diskuteres i digitale medier. De fleste redaksjonene bruker sosiale medier, mange også etablerte mediekanaler, til å spre forskningsresultater og stimulere til debatt. Tidsskriftene markedsfører aktivt.
- Også tidsskriftene som søkte om støtte men ikke fikk dette gjennom ordningen, arbeider aktivt med å markedsføre for å nå ut til flere brukergrupper. Det ser generelt ut til å være høy bevissthet om og positiv holdning til åpen tilgang også hos tidsskriftene som ikke har mottatt støtte for perioden.
- Svært mange tidsskrift trekker fram den språkpolitiske faktoren og nevner uoppfordret at det er viktig for dem å bevare norsk som forskningsspråk. Det at forskningsbidragene er på norsk, gjør dem mer naturlig å vise til i norske medier.
- Tilbakemeldingene fra fagorganene er at det er en klar anbefaling fra de fleste om at ordningen bør videreføres. Tidsskriftene som er valgt ut til å motta støtte er også i høy grad samsvarende med fagorganenes vurderinger av hvilke tidsskrift som er mest sentrale innen deres fagfelt. Det tyder på at det er de mest sentrale tidsskriftene som støttes, i tråd med intensjonen.
- Enkelte tilbakemeldinger har pekt på at publiseringskomitéen ikke hadde representant innen et spesifikt fagfelt, som antas å ha ført til at tidsskrift innen dette fagfeltet ikke fikk støtte. Et eksempel er juridiske fag.
- Formuleringen i retningslinjene "[t]idsskriftet skal ha en norsk forfatterkrets og primært henvende seg til en nasjonal fagoffentlighet på norsk" gjorde det mulig å bruke vesentlig skjønn i utvelgelsen av tidsskrift. Enkelte av søkerne som ikke fikk støtte, mente dette skjønnet har vært strukket for langt.

På bakgrunn av funnene gir evalueringsgruppen følgende anbefalinger:

- Ordningen er vellykket og bør videreføres.
- Praksis for skjønnsvurdering av andel norskspråklige artikler bør strammes inn noe i forhold til forrige tildeling.
- Mandat for publiseringskomitéen bør justeres noe, blant annet ved å tydeliggjøre rollefordeling mellom Unit og publiseringskomitéen.
- Det er ikke mulig å ha representanter for alle fag i publiseringskomitéen, men rettsvitenskap er et stort norskspråklig forskningsområde som tilhører samfunnsvitenskapene. Rettsvitenskap bør derfor inkluderes i ordningen, og publiseringskomitéen bør ha en representant fra juridiske fag.
- Retningslinjer for ordningen justeres ved å tydeliggjøre krav om norsk tilknytning for redaksjonen og at lisens for artiklene skal være i tråd med krav fra Plan S.

1. Innledning

Norge har en levende portefølje av nasjonale forskningstidsskrifter i humaniora og samfunnsvitenskap. Disse tidsskriftene har en viktig posisjon i mange av fagene og tjener flere formål. De fleste av tidsskriftene eies av vitenskapelige foreninger (lærde selskaper) og fyller en viktig rolle, ikke bare for foreningenes medlemmer, men for samfunnet for øvrig. Vi omtaler ofte tidsskriftene som faglige offentlighetsarenaer og tenker da at tidsskriftene er noe mer for fagene enn bare kanaler for originalpublisering. Her finner man også de bredere fagdebattene og anmeldelser av aktuell faglitteratur.

Forskningsrådet har prioritert å støtte en nasjonal tidsskriftflora siden 1960-tallet. Støtten fra Norges allmennvitenskapelige forskningsråd, som Forskningsrådet het den gang, omfattet også naturvitenskapelige og medisinske tidsskrifter. Det ble gitt støtte både nasjonalt og i nordisk samarbeid gjennom NOP-organene. Både engelskspråklige og norskspråklige tidsskrifter ble støttet. Støtten til engelskspråklige tidsskrifter og til medisin og naturvitenskapelige tidsskrifter ble ikke avvirket av prinsipielle grunner, men fordi subsidiebehovet ble borte da utenlandske forlag overtok tidsskriftene og abonnementsprisene økte.

I 2013 fikk NIFU i oppdrag å kartlegge de nasjonale tidsskriftenes formål, innhold og forfatterkrets med tanke på muligheten for å innføre en finansieringsmodell som kunne gi tidsskriftene økt samfunnskontakt gjennom åpen tilgang (Gunnar Sivertsen, 2013). Forskningsrådet kunngjorde i 2014 at fra 2017 er åpen publisering et krav for å få denne publiseringstøtten (Forskningsrådet, 2014). 42 tidsskrift oppfylte dette kravet og mottok derfor støtte fra Forskningsrådet i 2017.

De siste par årene har Unit, Forskningsrådet og Universitets- og høgskolerådets publiseringsutvalg arbeidet med forslag til en nasjonal modell for hvordan denne åpne publiseringen kan ivaretas uten at det må innføres betaling per artikkel (Unit, 2017). Målet var med andre ord at tidsskriftene skulle være åpne etter diamantmodellen og ikke etter gullmodellen (jf. pkt. 3 ndf.). Det vil si at det hverken skulle koste noe å lese eller å publisere i tidsskriftene. Regjeringen støttet modellen som ble foreslått, og omtalte den også i stortingsmeldingen *Humaniora i Norge*, som kom i 2017 (Regjeringen, 2017).

Gjennom Forskningsrådets ordning ble det tildelt en mindre sum pr. tidsskrift til et ganske bredt utvalg tidsskrift; i 2017 mottok 42 tidsskrift støtte gjennom denne ordningen. Tilskuddet kom i tillegg til abonnementsinntekter. Målet for den nye ordningen fra 2018 var å fullfinansiere en mindre kjerne av sentrale tidsskrift. Fullfinansiering ble ansett som nødvendig fordi abonnementsinntektene falt bort da tidsskriftene ble åpnet, og man ønsket å unngå fakturering for hver enkelt artikkel.

2. Forankring

2.1. Meld. St. 25 (2016-2017) *Humaniora i Norge*

Regjeringen er opptatt av at den åpne publiseringen på norsk kvalitetssikres godt og ønsker å tilrettelegge for enkle løsninger som innebærer minst mulig byråkrati og minst mulig bry for redaktører og forfattere. Selv om overgangen til åpen publisering bygger på regnestykker som har sitt utgangspunkt i en vending fra leserbetaling til publiseringsbetaling, behøver ikke betalingen å ta form av betaling per artikkel. Som et alternativ ønsker regjeringen å bidra til at allmennheten får åpen tilgang til norske humanistiske og samfunnsvitenskapelige tidsskrifter av høy kvalitet ved å støtte utprøvingen av en nasjonal konsortiemodell for innkjøp av slike tidsskrifter i en overgangs- og etableringsfase fra 2017 til 2020.

Ordningen var detaljert beskrevet i stortingsmeldingen, og den var språkpolitisk begrunnet:

Publisering på norsk i humanistiske og samfunnsvitenskapelige tidsskrifter er med andre ord viktig bl.a. for kompetanseheving, livslang læring, opplyst offentlig samtale og av språkpolitiske grunner. Kravet om åpen publisering må ikke undergrave denne publiseringen.

For å bidra til at den statlige støtten til åpen publisering på norsk går til tidsskrifter av høy kvalitet som er sentrale på sine fagområder, er det nødvendig å etablere en kvalitetssikringsmekanisme og et innkjøpskonsortium. Gjennom de nasjonale fakultetsmøtene i humaniora og samfunnsvitenskap er det derfor oppnevnt en publiseringskomité. Publiseringskomiteen vil foreta faglige vurderinger og foreslå en prioritert liste over hvilke tidsskrifter som bør støttes gjennom konsortiet.

I lys av den internasjonale utviklingen innen vitenskapelig publisering, forventes det at offentlig finansiert forskning skal være åpent tilgjengelig. I Norge kom dette eksplisitt til uttrykk i rapporten *Nasjonale mål og retningslinjer til åpen tilgang til vitenskapelige artikler* fra 2016, som sa at alle vitenskapelige artikler finansiert av offentlige midler skal være åpent tilgjengelige innen 2024 (Brekke mfl., 2016).

Støtteordningens formål, slik den formuleres av regjeringen i stortingsmeldingen, er: *Regjeringen er opptatt av at den åpne publiseringen på norsk kvalitetssikres godt*. Målet er dermed tredelt: *Høy kvalitet, norsk språk og åpen tilgang*. Støtten er språkpolitisk begrunnet og skal gå til tidsskrifter av høy kvalitet som vurderes som sentrale i sine fagområder. Videre heter det at ordningen skal vurderes på egnet måte før den videreføres.

Kunnskapsdepartementet (KD) har gitt Unit – Direktoratet for IKT og fellestjenester i høyere utdanning og forskning (Unit) i oppgave å være sekretariat for ordningen og lede arbeidet med evalueringen. Unit har kontaktet Universitets- og høyskolerådet (UHR) ved UHR-Publisering og bedt dem innhente faglige vurderinger fra fagorganene under de nasjonale publiseringskomitéene for humaniora og samfunnsvitenskap. Brevene som gikk ut til de nasjonale fagorganene er lenket til denne rapporten (pkt. 6.2.).

2.2. Styringsdokumenter

Da arbeidet med ny konsortiemodell startet sommeren 2017, forelå det to styringsdokumenter for ordningen: [Retningslinjer for tidsskriftkonsortiet](#) beskriver hvilke vilkår som må være oppfylt for at tidsskriftet skal kunne delta i ordningen. [Mandat for publiseringsskomiteen](#) beskriver sammensetningen av den faglige komitéen som skulle velge ut tidsskriftene, og hvilke faglige og formelle kriterier som skulle være gjeldende for at tidsskriftet kunne vurderes som kvalifisert.

3. Modell for åpen tilgang: Diamantmodellen

I arbeidet med å vende tidsskriftene bort fra en modell der tidsskriftene var delfinansiert med tilskudd fra det offentlige supplert med inntekter fra salg av abonnement til en modell for åpen tilgang, var det noen verdier man ønsket å ta vare på. Tidsskriftenes rolle som faglige offentlighetsarenaer måtte ivaretas, og det skulle ikke koste penger å publisere i tidsskriftene (diamant-publisering). Dette siste var begrunnet i en analyse av bidragsytternes institusjonstilhørighet. Man så at et betydelig antall av forfatterne kom fra institusjoner uten publiseringssfond, eller var fagpersoner som ikke var ansatt ved forskningsinstitusjoner. En modell basert på forfatterbetaling kunne ekskludere mange av de forskerne som tradisjonelt publiserte i tidsskriftene og slik potensielt bidra til å endre tidsskriftenes profil. Derfor anbefalte man diamantmodellen.

Diamantmodellen er ikke så utbredt som andre modeller for åpen publisering. Den vanligste er *gull* åpen tilgang, der artikkelen blir gjort åpent tilgjengelig umiddelbart ved publisering og det betales en artikkelavgift til forlaget. Det finnes flere store gull OA-forlag, som PLOS, Frontiers og MDPI.

En annen variant er *grønn* åpen tilgang som innebærer at en godkjent versjon av artikkelen deponeres og gjøres åpent tilgjengelig i et institusjonelt eller fagspesifikt arkiv. De fleste tidsskrifter krever at det pålegges en sperrefrist før artikkelversjonen i arkivet åpnes opp.

Diamantmodellen krever at tidsskriftets kostnader dekkes av andre kilder enn abonnement eller forfatterbetaling. I registeret [DOAJ](#) (Directory of Open Access Journals) oppgir over 10 000 tidsskrifter at de ikke krever forfatterbetaling. Mange av disse vil være publisert på nasjonale eller regionale plattformer, for eksempel det regionale [SciELO](#) i Latin-Amerika der 16 land deltar i en felles publiseringssplattform for mer enn 1200 tidsskrifter.

Et annet globalt initiativ er [SCOAP3](#), der mer enn 3000 bibliotek i 46 land har gått sammen om å kjøpe fri artikler innen fagfeltet partikkelfysikk. Konsortiet administreres av CERN og er nå inne i sin tredje treårsperiode. Over 30 000 artikler er gjort åpent tilgjengelig siden oppstart i 2014. Prinsippene for SCOAP3 er de samme som for de overgangsavtalene Unit forhandler, at artikler skal være gratis å lese for alle, og at forfattere ikke skal måtte betale for å publisere, men at kostnadene ved dette dekkes av et konsortium. Forskjellen mellom SCOAP3 og Units avtaler er at sistnevntes avtale med forlag bare dekker retten til å publisere åpent uten kostnader for forskere som er tilknyttet institusjoner som er med på en Unit-avtale, mens

SCOAP3 ikke setter noen begrensninger på hvem som kan publisere åpent. Det vil si at også forskere fra land som ikke er med i konsortiet er dekket av ordningen.

[Open Libraries of Humanities](#), OLH, er et annet initiativ for åpen tilgang. OLH er en ideell stiftelse som finansieres delvis av et konsortium av biblioteker og delvis av Andrew W. Mellon Foundation. OLH bidrar til støtte av 26 tidsskrift, blant annet *Glossa*, tidsskriftet som ble etablert da redaksjonen i daværende *Lingua* utgitt av Elsevier forlot forlaget.

4. Tidsskrift: Den norske konteksten

I Norge utgis de fleste sentrale tidsskriftene av kommersielle nasjonale forlagshus, noe som skiller oss markant fra våre naboland. Mange av tidsskriftene fagmiljøene vurderer som sentrale, er etablert og utviklet i en tett dialog mellom aktuelle fagmiljø og en kommersiell utgiver.

Universitetsforlaget, som etablerte seg i Norge i 1950, var et rent universitets-, høyskole- og tidsskriftforlag eid av universiteter, høyskoler og studentsamskipnadene i Trondheim og Oslo. På 1980-tallet ble forlaget etablert som et aksjeselskap og Aschehoug og Gyldendal kom inn på eiersiden. Fra 1999 overtok de alle aksjene i forlaget og delte utgivelsesområdene mellom seg. Aschehoug beholdt navnet Universitetsforlaget som et imprint, og her ble også de nasjonale tidsskriftene videreført (Wikipedia, 2020). I 2004 etablerte forlaget idunn.no, og de står i dag som utgiver av over 60 norske og nordiske tidsskrifter; mange av dem vurderes som de mest sentrale i sine respektive fagfelt. De fleste tidsskriftene eies av vitenskapelige foreninger eller forskningsinstitutter som har inngått avtale med utgiver.

Novus forlag ble etablert i 1972, og dette forlaget publiserte fra starten av bokserier og tidsskrifter for Det norske vitenskapsakademi og Institutt for sammenliknende kulturforskning ved Universitetet i Oslo. I dag utgir forlaget 9 nasjonale tidsskrifter i humaniora og samfunnsvitenskap, og de benytter plattformen Open Journal System (Novus, 2020).

Fagbokforlaget ble etablert i 1992 og mot slutten av 1990-tallet posisjonerte forlaget seg som en konkurrent til Universitetsforlaget. I dag utgir forlaget tre tidsskrift i humaniora og samfunnsvitenskap (Fagbokforlaget, 2020).

Gyldendal Akademisk etablerte seg som tidsskriftutgiver tidlig på 2000-tallet, som en konkurrent til Universitetsforlaget på juridiske tidsskrifter. Disse tidsskriftene er senere overtatt av Universitetsforlaget. Gyldendal Akademisk er ikke utgiver av akademiske tidsskrifter i dag (Gyldendal, 2020).

Cappelen Damm Akademisk etablerte seg i 2015 som en open access-utgiver. De overtok det svenske forlaget Co-Action og etablerte NOASP – Nordic Open Access Scholarly Publishing. I dag gir dette forlaget ut 10 tidsskrifter innenfor humaniora og samfunnsvitenskap. Porteføljen har en nordisk profil. NOASP benytter plattformen Open Journal System (Cappelen, 2020).

Tidlig på 2000-tallet begynte universitetsbibliotekene ved de store institusjonene å tilby løsninger for forskere som ønsket å starte nye åpne tidsskrifter. Disse tjenestene har gradvis vokst, og de senere årene har universitetsbibliotekene ved Universitetet i Tromsø, Universitetet i Bergen, NTNU, Universitetet i Oslo og OsloMet etablert seg som betydelige aktører i utgivelse av tidsskrifter med åpen tilgang. Tjenestene ved universitetene er:

- NTNU – [NTNU Open Access Journals](#)
- OsloMet – [Open Accces Journals at OsloMet](#)
- UIB – [Bergen Open Access Publishing](#)
- UiO – [Fritt](#)
- UiT – [Septentrio Academic Publishing](#)

De fleste tidsskriftene er etablert som lokale initiativ fra forskere ved institusjonen. Universitetsbibliotekene benytter alle plattformen Open Journal System og utgir til sammen over 70 tidsskrifter i mange fag. Mange av tidsskriftene er publiseringskanaler i humaniora og samfunnsvitenskap. I 2020 er det tatt et initiativ gjennom UHR-Bibliotek om å vurdere et tettere samarbeid om disse publiseringstjenestene.

Dette var den norske konteksten som modellen (innkjøpskonsortiet) ble tilpasset da den ble etablert i 2017-18. Det var sentralt for publiseringskomitéen som skulle foreta faglige vurderinger å likestille tidsskrifter uavhengig av om de var utgitt av en kommersiell utgiver eller et bibliotekmiljø. En av forutsetningene for å kunne delta var at tidsskriftene kunne legge frem et budsjett over sine kostnader, og dette var først en utfordring for tidsskriftene utgitt ved bibliotekene. Det var vanskelig å lage sammenliknbare kostnadsbilder mellom de kommersielle og ikke-kommersielle utgiverne. Derfor ble det nedsatt en egen arbeidsgruppe som fikk i oppgave å utrede hva som skulle til for at også disse tidsskriftene kunne kvalifisere som søkere.

Det er vanskelig å finne andre land som har en tilsvarende robust infrastruktur for utgivelse av forskningsresultater på eget språk som vi her i Norge. Som vist har vi i en blanding av kommersielle og offentlige aktører som tilbyr utgivertjenester, og vi har en stor og levende nasjonal portefølje.

Finland er på mange måter et foregangsland på åpen forskning (open science) og har tatt tak i tilsvarende problemstilling med sine nasjonale tidsskrifter. Dette har de gjort ut ifra en helt annen kontekst enn den norske. I Finland finnes ingen kommersielle forlagshus som gir ut nasjonale tidsskrifter. Universitetsbibliotekene har heller ikke etablert tilsvarende løsninger som de norske universitetsbibliotekene, med OJS-plattformen. I Finland har man ønsket å få til to ting:

1. Etablere en teknisk plattform for nasjonale tidsskrifter. Dette har de fått til. [Se den finske plattformen her.](#)
2. Etablere en finansieringsmodell (konsortium) for åpne nasjonale tidsskrifter. Dette siste er ikke realisert, men det jobbes fortsatt med å finne en løsning.

Den finske plattformen inneholder mer enn 80 nasjonale tidsskrifter, men ikke avgrenset til humaniora og samfunnsfag som i Norge. På Journal.fi finner man også engelskspråklige

tidsskrifter med lokal tilhørighet i Finland. I Finland har tradisjonelt tidsskriftseierne vært lærde selskap (societies), og de har gitt ut tidsskriftene sine selv. De har i langt mindre grad enn i Norge vært støttet av en profesjonell utgiver, og journal.fi var derfor etablert for å løfte disse tidsskriftene med en teknisk og profesjonell infrastruktur. Det er [Federation of Finnish Learned Societies](#) (TSV) som driver portalen og som støtter tidsskriftene (TSV, 2020). Det har også vært arrangert seminarer med DOAJ for å hjelpe de nasjonale tidsskriftene opp på et teknisk og redaksjonelt nivå som kreves for å indekseres i DOAJ. I Norge er alle de ledende nasjonale tidsskriftene som publiserer med åpen tilgang allerede indeksert i DOAJ, noe som også ble stilt som et krav for å vurderes i Norge.

I Sverige er det Kungliga biblioteket som har det nasjonale koordineringsansvaret med åpen tilgang. Allerede i 2015, da Sverige fikk sin rapport *Förslag till nationella riktlinjer för öppen tillgång till vetenskaplig information* (Vetenskapsrådet, 2015), ble det gjennom disse retningslinjene anbefalt en økonomisk og teknisk støtte til nasjonale tidsskrifter som publiserte med åpen tilgang. I desember 2019 får Kungliga Biblioteket i oppdrag fra regjeringen å etablere og drifte en nasjonal plattform for åpent tilgjengelige svenske tidsskrifter (Kungliga Biblioteket, 2019). Sverige gjør ikke en like klar avgrensning av denne ordningen mot humaniora og samfunnsfag som i Norge, men fra informasjonen som Kungliga Biblioteket har lagt ut, fremkommer det at dette vil være en teknisk infrastruktur som særlig kommer til å støtte opp om tidsskrifter innenfor humaniora og samfunnsfag. Det er uvisst om det følger penger med for tidsskriftene, som i Norge.

Vi er ikke kjent med at det i Danmark finnes tilsvarende initiativ for deres nasjonale tidsskrifter.

Den norske løsningen er på mange måter unik. Der Finland og Sverige har hatt som utgangspunkt å løfte sin nasjonale portefølje opp til et akseptabelt teknisk nivå og samtidig tilby en felles nasjonal plattform for åpen publisering for alle fag, har vi i Norge avgrenset oss til humaniora og samfunnsvitenskap, til norsk som publiseringsspråk og der tidsskriftene også har konkurrert på kvalitet. I Finland har prosjektet vært å tilby en felles teknisk plattform for åpen publisering. I Sverige var anbefalingen å legge frem forslag til både teknisk og økonomisk støtte, men per i dag er det bare planer om teknisk støtte. Som vist over, eksisterte det allerede mange ulike tekniske plattformer for åpen publisering før ordningen ble etablert i Norge i 2017.

I tillegg til de enkelte ordningene i Finland, Sverige og Norge finnes det, som nevnt i innledningen, en egen støtteordning for nordiske tidsskrifter gjennom Nordisk samarbeidsnemnd for humaniora og samfunnsvitenskap (NOS-HS)/ The Joint Committee for Nordic research councils in the Humanities and Social Sciences (NOS-HS). En underkomité av Samarbeidsnemnden, Nordic Board for Periodicals in the Humanities and Social Sciences (NOP-HS) forvalter ordningen som gir støtte til tidsskrifter. Formålet er å støtte nordiske tidsskrifter av høy kvalitet som fremmer ny forskning. Støtten tildeles tidsskrifter innen humaniora og samfunnsfag, og tidsskriftene må ha en nordisk forankring, ha ekstern fagfelleevaluering og være indeksert i internasjonale databaser. Fra 2018 av må alle tidsskrifter som mottar støtte ha åpen tilgang.

5. Gjennomføring av ordningen

5.1. Generelt. Units rolle

Unit har administrert ordningen i treårsperioden og har satt ned ca. 20 % stilling til dette. I 2017/18 og i 2020 har det i perioder vært satt inn ekstra innsats til saksbehandling, utlysninger og senere evaluering. Administrasjonen har blant annet omfattet følgende:

- Før oppstart i 2018 ble det avholdt flere møter mellom Kunnskapsdepartementet, Forskningsrådet, Universitets- og høyskolerådet og Unit om planlegging og rammer for ordningen. Møtene ble initiert og ledet av Unit.
- Det ble utviklet egne [nettsider med informasjon om ordningen](#), først på [ceres.no](#) og senere på [openaccess.no](#).
- For å få utgiverens innspill ble det arrangert informasjons- og dialogmøte for utgivere og redaksjoner 14. juni 2017. Formålet var å få et bredest mulig kunnskapsgrunnlag før oppstart. Møtet var åpent og ble annonsert på nettsidene som var opprettet om ordningen. Alle som var en del av Forskningsrådets ordning ble informert, i tillegg til øvrige som hadde vist interesse. Det ble gitt anledning til å komme med innspill, bl.a. til påmeldingsskjema og kostnadsspesifikasjon.
- For å melde seg til ordningen ble det utviklet et nettskjema via UiOs løsning [nettskjema.no](#), publisert på nettsidene om ordningen og med svarfrist 1. september 2017. I [nettskjemaet](#) (her i pdf-format) for påmeldingen ble tidsskriftredaksjonene og forlagene bedt om å gi informasjon om redaksjon, redaksjonell profil, publiseringspråk, fagfelleevaluering, antall fagfellevurderte artikler og andre bidrag fra 2014 til 2016, bruk av lisens, teknisk plattform, registrering i DOAJ, bruk av DOI, om tidsskriftet var åpent på søknadstidspunktet samt nedlastingsstall fra 2014 til 2016. Skjemaet bad også om vedlegg i form av spesifikasjon av kostnader, bidragsytere, planlagte utgivelser og forlagsavtale.
- 41 påmeldinger ble mottatt innen fristen. Påmeldingene ble kontrollert med tanke på å forkaste eventuelle tidsskrift som ikke oppfylte formelle krav. Dette gjaldt mangler i tekst eller vedlegg, manglende indeksering på nivå 1 eller 2 i NSD, eller manglende (søknad om) indeksering i DOAJ. Ingen påmeldinger ble forkastet på dette grunnlaget.
- Unit arrangerte møter med publiseringskomitéen, samt UHR og Forskningsrådet, 4. september og 23. oktober 2017. På siste møte ble det utarbeidet en prioritert liste over tidsskrift.
- Utviklet og distribuerte nettskjema [Kartlegging av abonnementskostnader](#) for tidsskriftene som var omfattet av Forskningsrådets ordning, til UH-institusjoner og forskningsinstitutt. 37 institusjoner svarte på skjemaet. Total sum for disse institusjonene var beskjeden i forhold til midlene som var påkrevd i ordningen. Unit hadde arbeidet med en modell med tanke på å inkludere flere institusjoner, men fordi disse ekstra beløpene ville vært svært beskjedne og kreve omfattende administrasjon å inndrive, ble modellen skrinlagt.
- Avklaring med Units jurister om ordningen var å betrakte som «støtte» eller «kjøp av tjeneste». Dette hadde konsekvens for om utgiverne skulle betale merverdiavgift. Det ble konkludert at ordningen er kjøp av tjeneste og følgelig at utgiverne skal betale mva. Avklaringen hadde konsekvens for antall tidsskrift som kunne delta i ordningen.

- Analyse av mulige finansieringsmodeller. I midten av november 2017 ble det besluttet at de 25 høyest rangerte tidsskriftene skulle fullfinansieres.
- I samarbeid med Units jurister ble det utarbeidet to brevmalere – en for [tidsskriftene som ville få støtte](#) og en for [tidsskriftene som ikke ville få støtte](#). Utkastet ble sendt til publiseringskomité, UHR og Forskningsrådet for kommentarer. Brevene ble sendt som vedlegg til e-post 24. november 2017.
- Nettside med avgjørelsen om hvilke tidsskrift som fikk støtte, og disse tidsskriftenes navn, ble publisert 27. november 2017.
- Etter vedtaket om avslag for støtte bad seks tidsskrift om skriftlig begrunnelse. Tidsskriftene fikk svar fra Unit med informasjon om rammene for ordningen og at deres henvendelse hadde blitt oversendt publiseringskomitéen. Komitéen fikk disse e-postene med Units bakgrunnsinformasjon. Unit svarte på fortløpende på henvendelser, og hadde korrespondanse med flere av tidsskriftene, i tillegg til en del telefonisk kontakt. Enkelte tidsskrift bad Unit om opplysninger om poengsum; det fikk de.
- Ett tidsskrift leverte formell klage på saksbehandlingen. Klagen, som ble avvist, ble besvart i samråd med Units jurister.
- Det er gjennomført årlig utbetaling av støttesum til tidsskriftene, det vil si behandling av mottatt faktura fra forlagene og utbetaling. Det ble fra starten gitt mulighet for en akonto-utbetaling av inntil 50 % av tildelt støtte, og de fleste forlagene har benyttet seg av denne muligheten. Det innebærer at Unit har mottatt to fakturaer fra de fleste forlagene pr. år.
- Administrasjon av støttebeløp fra UH-institusjonene i form av å utarbeide fakturagrunnlag, utstedte faktura samt følge opp innbetaling av disse fra de 15 institusjonene som bidrar i ordningen.
- En del internasjonal oppmerksomhet om ordningen har ført til at Unit har blitt invitert til å holde innlegg på konferanser og workshops, bl.a. for ICOLC (The International Coalition of Library Consortia) og OpenAire.

5.2. Den faglige publiseringskomitéen

En [publiseringskomité](#) sammensatt av seks dekaner fra humaniora og samfunnsvitenskapene ved NTNU, UiO, UiB og UiT besluttet i heldagsmøte den 23. oktober 2017 hvilke tidsskrift som burde prioriteres. Det var enighet om at *tidsskriftets vitenskapelige kvalitet og viktighet innen fagfeltet* skulle veie tyngst. Samlet sett ble tidsskriftene vurdert ut fra disse kriteriene:

- tidsskriftets vitenskapelige kvalitet
- tidsskriftets viktighet innen fagfeltet
- tidsskriftets andel artikler på norsk
- tidsskriftets rolle som faglig offentlighetsarena
- tidsskriftets strategiske viktighet innen hum-sam-feltet

Som nevnt ble det besluttet å redusere antall tidsskrift og i stedet øke støtten tildelt det enkelte tidsskrift i forhold til Forskningsrådets ordning. I praksis ble utvalget gjennomført ved at tidsskriftene ble rangert på en prioritert liste basert på poengene de ble tildelt ut fra de ulike kriteriene, og midlene Unit hadde til rådighet ble fordelt så langt de rakk.

5.3. Støtte for perioden

Årlig støtte til ordningen er på 9,1 millioner kroner, og fordeler seg som følger:

- Kunnskapsdepartementet 3,6 millioner
- Forskningsrådet 5,0 millioner
- UH-institusjoner 0,5 millioner

5.4. Nøkkeltall: Tidsskrift som søkte støtte for perioden 2018-20

- 41 tidsskrift søkte støtte for 2018-2020
- 25 tidsskrift fikk støtte for 2018-2020.
  - 22 av 25 som fikk støtte hadde støtte fra Forskningsrådet i 2017 (og før)
- 16 tidsskrift fikk ikke støtte for 2018-2020
  - 12 av 16 som ikke fikk støtte hadde støtte fra Forskningsrådet i 2017 (og før)

5.5. Tidsskrift som fikk støtte for perioden 2018-20, i alfabetisk rekkefølge

- *Acta Didactica Norge*
- *Collegium Medievale*
- *Din - Tidsskrift for religion og kultur*
- *Edda*
- *Heimen*
- *Historisk tidsskrift*
- *Internasjonal Politikk - Skandinavisk tidsskrift for internasjonale studier*
- *Kunst og Kultur*
- *Maal og minne*
- *NLT - Norsk lingvistisk tidsskrift*
- *NOA - Norsk som andrespråk*
- *Nordisk tidsskrift for pedagogikk og kritikk*
- *Norsk antropologisk tidsskrift*
- *Norsk filosofisk tidsskrift*
- *Norsk litteraturvitenskapelig tidsskrift*
- *Norsk medietidsskrift*
- *Norsk museumstidsskrift*
- *Norsk sosiologisk tidsskrift*
- *Norsk statsvitenskapelig tidsskrift*
- *Studia Musicologica Norvegica*
- *Teologisk tidsskrift*

- *Tidsskrift for kjønnsforskning*
- *Tidsskrift for kulturforskning*
- *Tidsskrift for samfunnsforskning*
- *Tidsskrift for velferdsforskning*

5.6. Omtale av ordningen etter tildelingen

I dags- og fagpressen har ordningen fått positiv omtale. Eksempelvis skriver Lars Egeland, som er bibliotekdirektør ved OsloMet og nestleder i Norsk bibliotekforening, i Klassekampen 12.01.2019:

I Norge er det satt i gang en ordning med åpen tilgang til 25 humanistiske tidsskrifter. Det er det som kalles Diamond Open Access: Ikke abonnementsbetaling, ikke forfatterbetaling. Kostnadene dekkes av Forskningsrådet, Kunnskapsdepartementet og noen universitet. Den økte tilgangen er blitt en suksess. Noen av tidsskriftene har tredoblet lesertallene! Slike ordninger må utvides [...].

Egeland peker på tre faktorer som er viktige for at dette har blitt vellykket:

- *Ordnings*: At det er formalisert samarbeid, og betalingsvilje, for å støtte viktige norske tidsskrift innen humaniora og samfunnsvitenskap
- *Åpenhet*: At lesertallene øker ved at de tidsskriftene ikke lenger er bak betalingsmurer
- *Modellen*: At modellen ikke har publiseringsavgift (diamantmodellen) trekkes fram og vurderes som bærekraftig.

5.7. Innspill som fulgte etter tildelingen

Siden beslutningen om tildeling ble kunngjort i november 2017, har Unit håndtert en del henvendelser; i de aller fleste tilfeller fra tidsskrift og miljøer som hadde støtte gjennom Forskningsrådet før 2018 men som mistet denne gjennom Units ordning. Disse innspillene har overveiende vært kritiske, og har dreid seg om følgende:

- Flere av tidsskriftene som hadde fått støtte fra Forskningsrådet hevdet at de ikke var forberedt på at en ny ordning kunne føre til at de kunne miste støtten og at de derfor ikke hadde noen plan for videre finansiering. Forskningsrådets krav om omlegging til åpen tilgang for 2017 hadde dessuten medført ekstra kostnader for tidsskriftene.
- Flere tidsskrift mener at de er et sentralt tidsskrift med høy kvalitet innen sitt felt; enkelte har lagt ved dokumentasjon i form av evalueringer.
- Flere påpeker at publiseringskomiteén ikke har representanter fra deres fagfelt og mener dette kan være grunnen til at de ikke har blitt prioritert.
- Det er kritisert at særlig tidsskrift fra kommersielle forlag har fått støtte: 22 av 25 tidsskrift er utgitt av enten Universitetsforlaget eller Novus.
- Det er knyttet usikkerhet til formuleringene «norsk forfatter/fagkrets» og «norsk språk», og hva av dette som vektlegges. Særlig tidsskrift som har en høy andel

engelskspråklige artikler viser til at forfatterne er norske eller tilknyttet en norsk institusjon.

- Publiseringsskiftens faglige evalueringer burde vært transparent i form av at alle tidsskriftene fikk evalueringer av sitt tidsskrift.
- Kritik fra tidsskrift som mener at med manglende støtte for deres tidsskrift vil det ikke lenger være sentrale norskspråklige tidsskrift på deres felt.
- Juridisk fakultetsmøte var ikke representert i publiseringsskiftet (som besto av tre representanter fra humaniora og tre fra samfunnsvitenskap).

Disse innspillene har kommet fra tidsskrift som ikke har fått støtte, og de fokuserer primært på *utvalget* av tidsskrift – altså den faglige vurderingen som ligger til grunn, heller enn selve ordningen.

Unit fulgte Forskningsrådets praksis med å ikke gi tidsskriftene anledning til å klage på de kvalitative vurderingene som ble gjort i utvelgesprosessen. Ett tidsskrift som ikke fikk støtte reagerte på dette, og i desember 2017 valgte de derfor å sende inn formell klage på saksbehandlingen: De hevdet at tildelingskriteriene hadde blitt endret underveis, hva angår definisjonen av «norsk forfatterkrets» (jf. ndf.), i tillegg til å anføre de fleste av kulepunktene ovenfor, som knytter seg til utvalg av tidsskrift. Unit fant ikke at de var grunnlag for klagen, og tidsskriftet gikk så vidt oss bekjent ikke videre med dette til annen klageinstans.

Også et universitetsbibliotek som utgir egne tidsskrift mente at formuleringen i mandatet som omhandler norsk forfatterkrets var uklar og at norsk språk ble mindre vektlagt som følge av denne. Formuleringen i mandatet er

Tidsskriftet skal ha en norsk forfatterkrets og primært henvende seg til en nasjonal fagoffentlighet på norsk. Forfatterkretsen er norsk dersom mer enn to tredjedeler av de forfatterne som benytter kanalen har tilknytning til en norsk institusjon.

Definisjonen av «norsk forfatterkrets» ser ut til å ha ført til misforståelser. Unit ba i søknadsskjemaet om rapport for andel norskspråklige bidrag for det enkelte tidsskrift med klar intensjon om at regjeringens vektlegging i humaniorameldingen av norsk språk i tidsskriftene skulle følges. Også hjemmesidene til ordningen åpner med å definere tidsskriftene som «norskspråklige», slik at dette hele tiden har vært et sentralt kriterium. Det førte til at enkelte tidsskrift ble avvist fordi de rettet seg mot et internasjonalt publikum med lav andel norskspråklige artikler. Publiseringsskiftet som valgte ut tidsskriftene vektet imidlertid kriteriet om norsk språk mot tidsskriftets *kvalitet*. Som vist ovenfor ble dette definert som det mest sentrale kriteriet.

To universitetsbibliotek som utgir egne tidsskrift var kritiske til at de ikke hadde fått invitasjon til informasjonsmøtet om ordningen og opplevde derfor prosessen som lukket og rettet mot tidsskrift som hadde fått støtte gjennom Forskningsrådets ordning. Unit tok utgangspunkt i navnene som var kjent, og det inkluderte blant annet tidsskriftene som hadde støtte før 2018. All informasjon ble publisert på nettsidene, og møtet var åpent for alle interesserte (jf. også

pkt. 5.1., kulepunkt 3). Det er imidlertid et uoversiktlig landskap med mange aktører, noe som gjorde det vanskelig å avgrense hvem som ville ha interesse av å delta på dette møtet. Oppsummert var intensjonen å holde prosessen mest mulig åpen: Unit var interesserte i å få både innspill og tilbakemeldinger fra flest mulig aktører for å gjøre ordningen så god og rettferdig som mulig og for å gi publiseringsutvalget et bredest mulig beslutningsgrunnlag.

6. Evaluering av ordningen

Det er gjennomført to evalueringer:

En *administrativ* evaluering der tidsskriftredaksjoner og forlag ble bedt om å rapportere nøkkeltall og besvare spørreskjema. Den skulle kartlegge hvorvidt ordningen har vært vellykket med tanke på drift av tidsskriftet og om overgangen til åpen tilgang har hatt innvirkning på bruk og nedlastinger. Den administrative evalueringen ble gjennomført av Unit.

For en *faglig* vurdering av utvalget av støttede tidsskrift har Universitets- og høyskolerådet (UHR) forespurt fagorganene innen humaniora og samfunnsvitenskap om deres vurderinger.

6.1. Unit: Administrativ evaluering av ordningen

På bakgrunn av erfaringene etter å ha drevet ordningen ett år, holdt Unit en [presentasjon](#) i form av en SWOT-analyse på OpenAires workshop *Sustainable non-APC open access publishing models* i februar 2019. Dette dannet starten på en evaluering av ordningen.

De kritiske innspillene fra tidsskrift som ikke hadde fått støtte, dominerte tilbakemeldingene som ble gitt etter at tildelingen ble gjort kjent. Derimot gir resultatene fra spørreskjemaene, som var Unit i hende februar 2020, et langt mer positivt bilde.

I januar 2020 sendte Unit ut evalueringsskjema til alle tidsskrift som hadde meldt seg til ordningen. Skjemaet ble utviklet i to versjoner; et til [de som hadde fått støtte](#) og et til [de som ikke hadde fått støtte](#). Svarene skulle danne grunnlag for den administrative (altså ikke-faglige) evalueringen. Den søkte å belyse hvorvidt ordningen har vært vellykket med tanke på drift av tidsskriftet og om overgangen til åpen tilgang har hatt innvirkning på nedlastinger og på rollen som faglig debattarena.

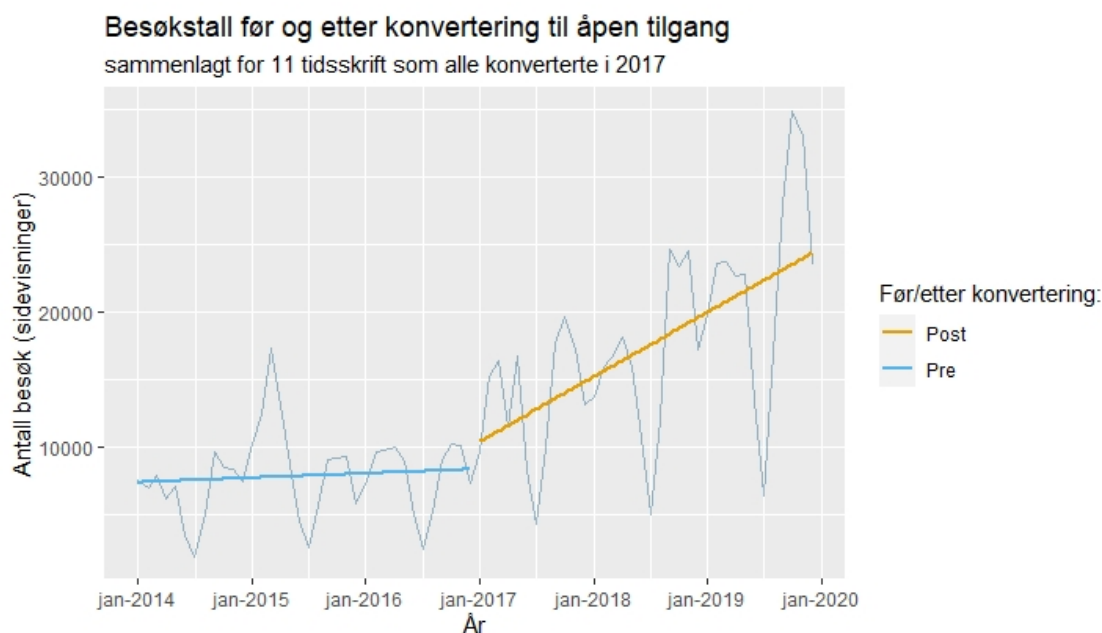
Skjemaet besto av én del som ba om nøkkeltall, f.eks. i nedlastninger og publiseringer, og én del der tidsskriftene fikk spørsmål som kunne besvares i fritekst. Det ble sendt ut i to versjoner, avhengig av hvorvidt tidsskriftet hadde fått støtte eller ikke, med svarfrist 10. februar 2020. Svarraten var 100 % (25 svar) for tidsskriftene som mottar støtte, og 75 % (12 svar) for de som ikke gjør det.

Mens de tidsskriftene som hadde fått støtte var forpliktet til å avlegge rapportering, hadde de som ikke fikk støtte ingen formelle krav til rapportering. Imidlertid bad vi dem om å delta i evalueringen fordi deres svar kan belyse hvilke konsekvenser manglende støtte kan få, hvordan man kan arbeide for annen finansiering og hvilke eventuelle justeringer som kan gjøres med modellen. I tillegg ble det antatt at denne gruppen vil ha lettere for å peke på forbedringspotensiale og forslag til endringer av modellen, mens de som har fått støtte tenkelig i større grad vil ønske at rammene for ordningen blir sementert i sin nåværende form.

6.1.1. Effekten av åpen tilgang

Det er tydelig at en konvertering fra abonnement til åpen tilgang har gitt en positiv utvikling for tidsskriftenes besøkstall. I et prosjekt i samarbeid med Universitetsforlaget har Unit fått tilgang til forlagets besøkstall for en mer inngående analyse av tidsskriftenes vekst. Spesielt interessante er tidsskriftene som ved konvertering holder tidligere årganger lukket (lukket «backlog»); dette gir mulighet for en før/etter-analyse av besøkstall. Denne gruppen utgjør 12 av 25 tidsskrift i ordningen. De øvrige tidsskriftene er enten født med åpen tilgang eller har åpnet opp tidligere årganger ved konvertering. I alle grupper kan man se en økning i besøkstallene, men i gruppen med lukket backlog kan vi se at det skjer en markant økning av besøkstall det samme året som tidsskriftet konverterte til åpen tilgang. Gjennomsnittlig økning for tidsskriftene i denne gruppen har vært på over 300 % fra 2014 til 2019.

Illustrasjonen viser en samlegraf over det samlede besøkstall for 11 tidsskrift. Alle tidsskriftene er en del av ordningen, alle konverterte til åpen tilgang i 2017, og alle tidsskriftene har holdt tidligere publisert materiale (før 2017) lukket. Det er klart at veksten i besøkstall kan knyttes til konverteringen. Tidsskriftene som sees under ett i grafen er *Edda*, *Heimen*, *Kunst og kultur*,

Norsk antropologisk tidsskrift, Norsk filosofisk tidsskrift, Norsk litteraturvitenskapelig tidsskrift, Norsk statsvitenskapelig tidsskrift, Studia Musicologica Norvegica, Teologisk tidsskrift, Tidsskrift for kjønnsforskning og Tidsskrift for samfunnsforskning.

Informasjon fra søknads- og evalueringsskjemaene viser at det har vært liten variasjon totalt sett i antall refuserte og publiserte artikler. En endring fra abonnement til åpen tilgang har altså ikke så langt hatt en effekt på den redaksjonelle delen av tidsskriftet. Den faglige diskursen i form av leserbrev, bokanmeldelser og annet materiale som ikke er i artikkelform, har derimot hatt en nedgang for noen tidsskrift, men for tidsskriftene det gjelder er det ikke mulig å knytte denne til en eventuell konvertering til åpen tilgang.

6.1.2. Resultater fra evalueringsskjema

6.1.2.1. Generelt

Ingen spørsmål i evalueringsskjemaet var obligatoriske. Likevel leverte de aller fleste grundige svar på mange av spørsmålene, og det gir et godt grunnlag for videre arbeid.

Alle tidsskriftene som har fått støtte, er i drift, og alle er åpne. Av de som ikke har fått støtte, har det kommet én tilbakemelding på at tidsskriftet er nedlagt, men at det er etablert et nordisk tidsskrift innen samme fagområde.

Skjemaet bad ikke om personidentifiserende opplysninger, men respondentene oppgav hvilket tidsskrift de svarte på vegne av. Utvalget av svar presenteres uten å angi tidsskriftets eller forlagets navn i det følgende.

Besvarelsene (rapport fra nettskjema i pdf) ligger her:

- [Evalueringsskjema I – Tidsskrift som fikk støtte](#)
- [Evalueringsskjema II – Tidsskrift som ikke fikk støtte](#)

I samråd med Units jurister er alle opplysninger som enkelt kan identifisere tidsskriftet sladdet. Når vi likevel velger å publisere besvarelsene, er det på bakgrunn av ønsket om en mest mulig transparent evalueringsskjema, der selve evalueringen den enkelte tidsskriftredaksjon har bidratt med er overordnet hvilken redaksjon som har bidratt med opplysningene.

Flere av besvarelsene har samme tekst. Det skyldes at et av forlagene koordinerte innsendingen av besvarelsene, og la til forlagets innspill i hver enkelt av dem.

6.1.2.2. Presentasjon av svar fra spørreskjema

Skjemaet der tidsskriftene fikk anledning til å komme med sine tilbakemeldinger i fritekst besto av 9 spørsmål (i kursiv nedenfor) for tidsskriftene som hadde fått støtte. De som ikke hadde fått støtte har lett justert ordlyd (varianten er angitt i skarpe parenteser nedenfor) og med tre ekstra spørsmål.

I det følgende blir svar som oppleves som representative eller interessante for videre evaluering og drift løftet fram. Navn eller annet som kan føre til at tidsskriftet kan identifiseres er skilt ut med skarpe parenteser.

Har [den manglende] tildelingen fra 2018 ført til endringer i tidsskriftets redaksjonelle profil?

I all hovedsak svarer både tidsskriftene som fikk støtte og de som ikke fikk støtte benektende på dette spørsmålet. Flere av de som fikk støtte, framhever i tillegg at de nå har muligheten til å gå bredere ut: Det er enklere å samarbeide med andre forskere og på tvers av nordiske land. Den åpne tilgangen gjør det mer naturlig å satse på flere typer tekster (debatt, kronikker, essay etc.) og tilrettelegge for faglig utveksling forskere imellom. En respondent skriver at

det er enklere å være dagsaktuelle enn det var før, noe som har gjort redaksjonen mer orientert mot hvordan tidsskriftet kan være med på å belyse dagsaktuelle saker og tema. Vi prøver ellers å bruke Facebook aktivt når noen av våre artikler blir omtalt i media.

Har det vært endringer i andel norskspråklige artikler etter [den manglende] tildelingen?

Det later til at det er små endringer i andel norskspråklige artikler, og flere beskriver disse som tilfeldige. Svarene viser bevissthet for å publisere på norsk, eventuelt andre skandinaviske språk. Tilfanget av norskspråklige bidrag kan potensielt øke som følge av den åpne tilgangen; ett tidsskrift skriver at

nåværende redaktør har fått mange uformelle tilbakemeldinger på at tildelingen/åpen tilgang gjør tidsskriftet mer attraktivt for norske forskere/forfattere og bokanmeldere. Det virker også å være en liten økning i innsendte bidrag dersom man regner med forslag til essays og vitenskapelige artikler som er avvist redaksjonelt [...]. Interessen for tidsskriftet synes å være generelt høy i etterkant av overgangen til åpen tilgang, mange i fagfeltet synes å ha fått med seg at tidsskriftet nå publiseres med åpen tilgang.

Ett tidsskrift som ikke fikk støtte peker på at nedleggelse av tilsvarende tidsskrift i andre nordiske land gjør at tidsskriftet nå blitt det viktigste organet innen feltet for publisering på norsk eller nordiske språk.

Har det vært endringer i rollen som faglig arena (debatt etc.) etter [den manglende] tildelingen?

Det ser ut til at det har vært en positiv endring for flere av de som har fått støtte, eksemplifisert ved disse innspillene:

- Endringene i redaksjonell profil har i noen grad endret tidsskriftets rolle som faglig arena. Symposiene bidrar til å stimulere til diskusjon forskere i mellom, og utfra tilbakemeldinger fra

forskningsmiljøer og medier tyder alt på at dette er stoff som leses. Ved flere anledninger har også tekster publisert i [tidsskriftet] ført til enten republisering i aviser eller at forfattere inviteres til å utdype sine poenger i radiointervju, noe som innebærer en endring i tidsskriftets rolle i offentligheten. Det er videre positivt at både artikler som debatteres og debattinnleggene er åpent tilgjengelige for alle, spesielt dersom debatt smitter til andre medier (nyhetsmedier, sosiale medier osv.) og engasjerer bredere enn det definerte fagfelleskapet/hovedmålgruppen.

- I og med at det er lettere å være dagsaktuelle har det også vært lettere å markedsføre tidsskriftet som debattarena. Dette krever imidlertid litt innsats, og foreløpig går dette litt i bølger, men forhåpentligvis vil tidsskriftet bli en mer innarbeidd debattarena med tiden.
- Vi opplever at fagmiljøer i våre naboland har begynt å få øynene opp for [tidsskriftet] som faglig arena. Vi mottar eksempelvis flere henvendelser om temanumre, særlig fra Sverige.
- Ja, økt aktivitet, synlig gjennom flere bidrag. Og en sterk økning i bruken av innholdet, synlig gjennom antall nedlastinger som har økt 30-65 prosent hvert år.
- Flere [...] utenfor Norden har nå tilgang til nytt innhold på [tidsskriftet] pga åpen tilgang, noe som gir flere "følgere" (lesere, brukere) og mulige artikkel-, debatt- og bokmeldingsforfattere. Dette kan også ha en positiv effekt på tilfanget av spesialiserte fagfeller.

Tidsskriftene som ikke har fått støtte, svarer i langt større grad benektende på spørsmålet: «[m]ed mer ressurser kunne vi bedre fylt rollen vi mener vi kan ha». Ett tidsskrift mener det har vært endring i rollen som faglig arena:

Ja, tidsskriftets eier har ikke hatt økonomi til å gi ut fire utgivelser i året, og har redusert til tre utgivelser i året. Siden det arrangeres lanseringsseminar (f.eks. paneldebatt) tilknyttet hver utgivelse, og antall utgivelser har gått ned, har nedgangen i antall nummer per år svekket tidsskriftets rolle som faglig arena [...]. Til tross for den vanskelige økonomiske situasjonen har tidsskriftets eiere, [...], likevel klart å skape debatt med godt besøkte lanseringsarrangementer. Imidlertid er det begrenset hvor mange lanseringsarrangementer foreningen kan avholde når alle foreningens midler går til å gi ut tidsskriftet. Dette hemmer foreningens og tidsskriftets posisjon som en viktig kritisk aktør.

Har det vært endringer i antall medarbeidere som følge av ordningen, enten i redaksjonen eller på driftssiden?

Det er få rapporterte endringer; noen tidsskrift som fikk støtte har hatt forsiktig økning, blant annet med redaksjonsmedlemmer med førstekompetanse.

Heller ikke tidsskriftene som ikke fikk støtte rapporterer om større endringer, men tre besvarelser viser til at dette kan bli konsekvensen av framtidig manglende støtte. To tidsskrift nevner at det stabile antallet medarbeidere skyldes at redaksjonen drives på frivillig basis.

Har det vært en økning eller reduksjon i budsjettet til tidsskriftet?

Tidsskriftene som har fått støtte angir i alt det vesentlige at budsjettet tilsvarer det som bevilges av Unit. Ett av forlagene fremhever i tillegg at «[i] budsjettene for 2017-2020 har forlaget tatt høyde for anslått kostnadsøkning per år på 3 %».

Tidsskriftene som ikke fikk støtte kommer med flere innspill, blant annet at

- Ved overgang til open access har vi opplevd en markant nedgang i abonnenter, og vi har få andre inntjeningsmuligheter. Det har således vært en reduksjon i budsjettet på grunn av manglende støtte, og frafall av abonnenter.
- En viss økning i inntekter pga. økt medlemsavgift, og en kraftig økning i utgiftene. De tre siste årene har det årlige underskuddet ligget i gjennomsnitt på ca. kr. 10.000 per år.
- På kort sikt har tidsskriftets eier [...] dekket mer av budsjettet, men dette er ingen langsiktig løsning.
- Budsjettet har ligget ganske stabilt, på et beskjedent nivå. Redaksjonen oppsummerer at det er for lite ressurser til drift, og at det er vanskelig å bygge opp tidsskriftet i tråd med planene redaksjonen har.
- Noe økning i forbindelse med gaver
- Då skriftet mista støtta frå Unit vart det ein reduksjon i budsjettet til tidsskriftet. Etter at [interesseforeninga] fekk støtte frå Kulturrådet i 2018, har meir av redaksjonsarbeidet vorte flytta inn i drifta av laget, noko som har gjort at redaksjonen har klart å spare inn deler av dei tapte inntektene til skriftet. Arbeidet med å sikre den vidare drifta av skriftet har ført til ekstraordinær innsats og involvering frå styret. Den usikre økonomiske situasjonen har likevel ført til sterkare merksemd rundt skriftet si tyding for forskingsfeltet og eit sterkare engasjement frå medlemmane si side.

Nedlastingstallene har for de fleste åpne tidsskrift hatt signifikant økning. Har det blitt gjort noe for å markedsføre den åpne tilgangen?

Mange tidsskrift svarer bekreftende på dette. Et forlag skriver:

Synliggjøring av tidsskriftet diskuteres på tidsskriftets redaksjonsråd og i forlaget. Det er en av flere faktorer som påvirker artikkeltilgangen at forskerfellesskapet holder seg oppdatert om tidsskriftets eksistens, innhold og utvikling. Det kreves nye tiltak som kompenserer for den trykte utgavens fortrinn, i samarbeid mellom redaksjon og forlag, for eksempel: Sosiale medier – facebookside som oppdateres av redaksjonen. Debattarrangement ved lansering av temautgaver – betinget av støtte fra egen institusjon/samarbeid med annen inst. eller annen økonomisk støtte. Nyhetsbrevfunksjon [...] (e-postvarsling når nytt innhold publiseres). Praktiske tips til forfattere ved publisering om bruk av sosiale medier for å fremme/synliggjøre sin artikkel. Forlagets markeds konsulent publiserer saker på forlagets informasjonsplattformer/sosiale medier fra tidsskriftenes innhold og lenker til saker i

nyhetsmedier som omtaler eller siterer fra tidsskriftet. Vi legger også vekt på bred og riktig indeksering, for maksimalisering av treff via de største og mest relevante søkemotorene.

Også for øvrig er det høy bevissthet om markedsføring av tidsskriftene; ikke bare fra forlaget som vist over, men fra de forskjellige redaksjonene. Sosiale medier nevnes av flere, særlig Facebook brukes for å annonsere nytt nummer av tidsskriftet eller artikler som belyser dagsaktuelle emner. Videre sender mange nyhetsbrev og e-postvarslinger til medlemmene av interesseforeninger og relevante faggrupper. Noen foreninger har egne hjemmesider der tidsskriftene blir markedsført. Ellers nevnes nordiske konferanser som en relevant arena for markedsføring. Ett tidsskrift har utarbeidet annonser og materiell. Disse tidsskriftene har alle fått støtte.

Tidsskriftene som ikke har fått støtte markedsfører også aktivt, med unntak av ett som ikke har funnet ressurser til slikt arbeid. Ellers nevnes sosiale medier og nyhetsvarsler også her. To innspill viser til samarbeid med andre aktører:

- [Tidsskriftet] har også fått på plass en samarbeidsavtale med Forskning.no som har gitt flere lesere. Det har også vært flere nettsaker på NRK.no med lenke til den relevante [...]-artikkelen. Dette har også gitt økt trafikk.
- Foreningen har også åpne og godt besøkte årsseminarer, der deltakerne alltid blir gjort oppmerksom på at gode konferansebidrag blir vurdert for publisering [...]. For hvert nummer velger vi også ut en eller to artikler som publiseres på Morgenbladets portal.

Åpnet dere tidligere publiserte artikler da tidsskriftet ble konvertert til åpen tilgang?

Spørsmålet er naturligvis rettet mot tidsskriftene som var lukkede før kravet om åpen tilgang kom. Ett forlag har valgt å ikke åpne tidligere publiserte artikler. Mindre aktører er mer positive til å åpne artiklene; noen skriver at dette gjøres gradvis og etter behov eller etterspørsel. Oppfordring til forfattere om å legge eldre artikler ut i eget institusjonsarkiv er nevnt som en måte å øke tilgjengeligheten på. Et tidsskrift som ikke fikk støtte arbeider aktivt med å digitalisere tidligere papirutgaver:

Laget arbeider òg med å få tidlegare papirutgåver ut på nett til gratis nedlasting. Dei to første nummera vil truleg verta tilgjengelege frå laget sine nye heimesider som vert lanserte våren 2020. Det vil vidare vera eit økonomisk spørsmål om laget skal få digitalisert dei resterande nummera av skriftet.

Mener dere det er viktig at tidsskrift innen humaniora og samfunnsvitenskap blir konvertert til åpen tilgang? Hvorfor/hvorfor ikke?

Unit administrerer ordningen og er nasjonal koordinator for åpen tilgang. Derfor er det opplagt at spørsmålet kan gi bias. Når det likevel ble stilt, var det for å se hvilke nyanser og begrunnelser som ble gitt, og om det generelt er bevissthet om arbeidet rundt åpen tilgang.

Et av de kommersielle forlagene er noe forbeholdent:

Åpen tilgang treffer bredt og oppfyller «samfunnskontrakten» og møter forventningene i det akademiske miljøet. Nedsiden kan være at sentrale forskere som tidligere brukte ledig tid på å holde seg orientert om innholdet fordi utgaven kom i postkassen og ligger synlig på pulten i mindre grad er orientert om tidsskriftets innhold og utvikling. Faren er at tidsskriftet blir glemt og at sentrale bidragsytere velger andre tidsskrifter for publisering.

Noen av de øvrige innspillene peker også på, som over, at digitale tidsskrift er mindre synlige, og at mange fortsatt foretrekker å lese på papir.

Tilgjengeligheten for andre lesergrupper enn etablerte forskere, og det at forskingsresultatene presenteres på norsk, blir understreket av svært mange, uavhengig av om de har fått støtte eller ikke:

- Dette er tidsskrifter som har stor relevans for den offentlige samtalen/grupper utenfor academia [med] mange artikler med stor relevans for profesjonsgrupper [...], byråkrater, politikere, journalister m.m. Det har en stor verdi at disse artiklene er enkelt tilgjengelig for disse målgruppene.
- Vi opplever det som svært positivt å publisere med åpen tilgang, og erfarer at artikler vi publiserer som omhandler forskning på praksisfeltet når ut til flere. Mange tidsskrifter innen humaniora og samfunnsvitenskap har en bredere appell og kan ha stor interesse utover forskningsmiljøene. Det har samfunnsmessig betydning at disse gjøres tilgjengelig for alle.
- Det kan gjøre forskningen tilgjengelig for forskere og et bredere allment interessert publikum, og gjør det mulig for ikke-etablerte forskere å holde seg oppdatert.
- Det er tilgjengelig for forskere i og utenfor fagfeltet. I tillegg er det tilgjengelig for personer utenfor academia, som innen politikk, byråkrati, media og et allment publikum. Det gir større anledning til debatt og åpenhet rundt forskningen.
- I vårt tilfelle er det også viktig at det norske akademiske språket blir ivaretatt og synliggjort. Det er likevel svært uheldig at det mangler norske tidsskrift i humaniora og samfunnsvitenskap på nivå 2. Dette fører til at norske forskere prioriterer å publisere i engelskspråklige nivå 2-tidsskrift, fordi disse gir mer økonomisk uttelling og faglig status.
- Åpen tilgang er inkluderende og sikrer at tidsskriftet ikke blir "nisjepregnet".
- Åpen tilgang har betydd mye for vårt tidsskrift. Vi har blitt mer attraktive, mer dagsaktuelle, og vi har fått mulighet til å ta større plass i våre fagområder, både blant forskere, politikere og i praksisfeltet. Vi ser at artiklene når ut til stadig flere, blir lastet ned, kommer på pensum, og at forskningen blir benyttet som grunnlag for faglige vurderinger og beslutninger.

- Vårt tidsskrift er [...] skrevet og redigert på en slik måte at det skal være mulig for den opplyste allmennheten å lese det - slik at forskningen som publiseres ikke bare forsvinner ut i det digitale uten at lesere utenfor fagfeltet har mulighet til å dra nytte av den.
- Vi mener det har stor betydning for faget at tidsskrift innen humaniora blir konvertert til åpen tilgang, fordi det da lettere kan nå fagfeller i hele Norden. De behersker vanligvis begge norske målformer, og det kan få fagfeller både nasjonalt og internasjonalt til å bruke tidsskriftet som publiseringskanal.
- Så lenge det sørges for en bærekraftig økonomimodell og fortsatt anerkjennelse av behovet for felles faglige løft, er noen gode grunner for åpen tilgang å nå ut med forskningsresultater og fag til flere, samt styrking av norsk som vitenskapsspråk.

Det siste sitatet peker på at det er nødvendig med en bærekraftig økonomimodell for at åpen tilgang skal være vellykket, og dette er nevnt av flere – både de som har fått og de som ikke har fått støtte til driften.

Øvrige kommentarer og innspill

Et forlag understreker betydningen av en kompetent og stabil redaksjon. I all hovedsak knyttes kommentarene til ønsket om videreføring av støtte og delvis bekymring om økonomiske forhold hos begge gruppene av respondenter. Selv om flere understreker at de er positive til åpen tilgang, ser tidsskriftene som er basert på medlemsmasse (i de enkelte interesseforeningene eller tidsskrifteierne) en svekket betalingsvilje. Flere ønsker derfor en utvidelse av rammene for ordningen slik at flere tidsskrift kan få støtte.

Selve ordningen blir lite kritisert. Unntaket er tidsskriftet som leverte klage i desember 2017, og som gjentar enkelte av innvendingene i sine øvrige kommentarer. Ingen av tidsskriftene som har fått støtte retter kritikk mot ordningen som sådan; tvert imot trekker flere fram at ordningen uten forfatterbetaling gjør at ikke-etablerte forskere har mulighet til å publisere og at redaksjonen får ro til det redaksjonelle arbeidet:

Det har vært en stor overgang å få drive dette tidsskriftet uten publiseringsavgift. Det har gjort det mulig å fokusere enda tydeligere på det faglige arbeidet og lettere å få folk til å bidra (eks som gjesteredaktører). Vi har også opplevd en økning i interesse og innsendte artikler som gjør at vi har kommet et langt stykke videre i å bygge opp dette tidsskriftet.

Tidsskriftene som ikke hadde fått støtte fikk tre oppfølgingsspørsmål:

Har dere foretatt strategiske grep for å posisjonere dere for videre støtte, for eksempel ved å kontakte potensielle sponsorer?

De fleste har arbeidet aktivt og vært i kontakt med aktører som kan bistå i drift av tidsskriftet. De har hatt vekslende hell, noe enkelte forklarer ved å vise til tidsskriftets nedslagsfelt og profil:

- Da vi mistet publiseringsstøtten, klarte vi å få på plass avtaler om en liten årlig støtte fra noen UH-institusjoner/avdelinger med særlig interesse for dette tidsskriftet pga deres utdanningstilbud. I tillegg har vi kontaktet bla fagforeninger for profesjoner som har særlig interesse av dette tidsskriftet, og fått noen avtaler om små, faste støttebeløp.
- [Fakultetet] har som eiere måttet argumentere hardt internt hos seg for å sikre finansiering til tidsskriftet i perioden uten støtte.
- Sponsorar vil [berre] vera ei mellombels ordning. Laget har i staden prioritert å arbeida for ein meir føreseieleg økonomisk situasjon for skriftet. Dette vert gjort i dialog med Kulturrådet om deira støtteordningar og med ulike forskingsinstitusjonar om mogleg institusjonell tilknytning for skriftet. Arbeidet fortsett i 2020.
- Styret, forlaget og redaksjonen har samarbeidet godt om å finne løsninger innenfor de nye budsjettammene. [...] Det er avholdt flere dagnadsmøter for å finne nye potensielle sponsorer. Styret har søkt støtte fra store og små stiftelser og legater hvert år siden vi mistet støtten fra Forskningsrådet. I tillegg er det søkt om penger [...], men dessverre uten hell, mulig fordi tidsskriftet har [...] profilen tidsskriftet har i dag. Styret retter all sin innsats mot å få inn penger, og har støttespillere i redaksjonen og ellers i akademien. I 2019 fikk vi avslag på samtlige søknader, og videre utgivelse av tidsskriftet er nå helt avhengig av at vi får inn penger i 2020.
- Det viser seg vanskelig å finne fond og sponsorer som er interessert i å støtte oss. Fagfeltet oppfattes som for spesielt.
- Markedet for sponsering av tidsskriftet er svært lite.

Dersom ditt tidsskrift har eller har hatt åpen tilgang: Er tidsskriftet åpent i dag, og legges det i så fall ut nye utgaver?

Alle respondentene svarte ja på begge spørsmål.

Dersom ja på forrige spørsmål: Hvordan finansieres driften?

Mange tidsskrift eies av en interesseforening som krever medlemskontingent, og dette bidrar til driften av tidsskriftet. Flere understreker likevel at dette ikke er tilstrekkelig, og foreningenes oppsparte midler kommer da i tillegg. To tidsskrift får støtte fra *Nordic Board for Periodicals in the Humanities and Social Sciences* (NOP-HS). Ett tidsskrift med bredere nedslagsfelt selges i bokhandel i papirversjon og dette bidrar derfor til driften. Publiseringsavgift kreves av ett tidsskrift, med mulighet for fritak. Ett tidsskrift får støtte fra Fritt ord, og ett tidsskrift med særlig bredt nedslagsfelt har etter å ha arrangert støttedugnad fått engangsbeløp fra en rekke institusjoner. Etter 2020 ser denne støtten ut til å falle bort.

Oppsummert arbeides det aktivt med finansiering av tidsskriftene. Selv om ingen av tidsskriftene som ikke fikk støtte har klart å få på plass en bærekraftig finansiering, vil innspillene redaksjonene har kommet med bli vurdert i det videre arbeidet med ordningen.

6.2. UHR: Tilbakemelding fra nasjonale fagorgan

UHR har sendt ut brev til samtlige nasjonale fagorgan i humaniora og samfunnsvitenskap:

[Til fagorganene i humaniora](#)

[Til fagorganene i samfunnsvitenskap](#)

Her har vi bedt om svar på to konkrete spørsmål:

1. Har fagorganet synspunkter på om dette tiltaket bør videreføres?
2. Vi ber fagorganene vurdere om det er de mest sentrale tidsskrift i humaniora/samfunnsvitenskap som inngår i ordningen i dag.

Vi har 23 nasjonale fagorgan i de humanistiske fagene, og syv av disse har ikke svart på vår henvendelse. Vi har 10 nasjonale fagorgan i de samfunnsvitenskapelige fagene, og ett av fagorganene har ikke svart på vår henvendelse.

Besvarelsene er i det følgende angitt med innrykk og mindre typer. UHRs kommentarer i øvrig tekst.

Generelt kan vi oppsummere med at de aller fleste er svært positive til ordningen og anbefaler at tiltaket bør videreføres. Noen få unntak kan nevnes. Nasjonalt fagorgan for juridiske studier sier at de «har ingen klar anbefaling om tiltaket bør videreføres». Nasjonalt fagorgan for informasjonsvitenskap skriver at det er vanskelig å ha noen klar mening om dette, gitt at de i all hovedsak publiserer på engelsk. For dem ville det være viktigere med en nasjonal støtteordning som stimulerte til åpen publisering generelt, uten språkpolitiske føringer. Flere andre fagfelt, som i all hovedsak publiserer på engelsk eller andre språk enn norsk, støtter ordningen. Dette gjelder slaviske språk, engelsk, tysk, vitenskap og teknologistudier og idrett. Fagene med betydelig publisering på norsk er samstemte, og støtter en videreføring av ordningen.

Oppsummert kan vi si at det er bred tilslutning blant fagorganene både i humaniora og samfunnsvitenskap til at tiltaket bør videreføres.

6.2.1. Humaniora

Spørsmål: Vi ber fagorganene vurdere om det er de mest sentrale tidsskrift i humaniora som inngår i ordningen i dag.

Nasjonalt fagorgan for allmenn litteraturvitenskap

Det norske fagmiljøet i allmenn litteraturvitenskap er like opptatt som før av å bevare det norske forskningspråket og dermed de norskspråklige tidsskriftene, primært *Edda* og *Norsk Litteraturvitenskapelig Tidsskrift*.

Vi vil naturligvis at alle ordninger som kan bevare og evt. styrke disse tidsskriftene, opprettholdes også i årene som kommer.

Nasjonalt fagorgan for arkeologi

Fagorganet har ikke levert besvarelse, men har to aktuelle tidsskrifter:

- *Primitive tider* (OA-UIO)
- *Viking* (DOAJ – Norsk arkeologisk selskap)

Nasjonalt fagorgan for asiatiske og afrikanske fag

Fagorganet har ikke levert besvarelse, og har ingen tidsskrifter som er direkte relevant i forhold til kriteriene. Tidsskriftet som kommer nærmest å være aktuelt er:

- *Babylon* (DOAJ – UIO – Nordisk)

Nasjonalt fagorgan for dans

Fagorganet har ikke levert besvarelse og har ingen tidsskrifter som er direkte relevant i forhold til kriteriene. Tidsskriftet som kommer nærmest å være aktuelt er:

- *På spissen* (DOAJ-OA-Nordisk-Engelsk)

Nasjonalt fagorgan for drama- og teatervitenskap

Fagorganet har ikke levert besvarelse og har ingen tidsskrifter som er direkte relevant i forhold til kriteriene. Tidsskriftet som kommer nærmest å være aktuelt er:

- *Drama* (Universitetsforlaget – Nordisk)

Nasjonalt fagorgan for engelsk

Fagorganet for engelsk har ingen spesielle synspunkter på dette, siden vi ytterst sjelden publiserer i norskspråklige tidsskrifter, men vi støtter tanken om at man bør kunne publisere på norsk.

Nasjonalt fagorgan for filosofi og idehistorie

Norsk Filosofisk Tidsskrift er kjøpt inn til den ordningen, og er det eneste fagfelleverderte og fagfilosofiske tidsskriftet på norsk i dag. Så, ja, det mest sentrale tidsskriftet fra vårt fag er med. Vi støtter helt og holdent at det skal videreføres.

Nasjonalt fagorgan for gresk og latin

Fagorganet har ikke levert besvarelse, men har et tidsskrift som kunne være aktuelt:

- *Klassisk Forum* (Norsk Klassisk Forbund-foreningstidsskrift)

Nasjonalt fagorgan for historie

Fagorganet anser at de tidsskriftene som er med i dagens ordning, omfatter de viktigste norskspråklige vitenskapelige tidsskriftene for historikere, særlig *Heimen* og *Historisk tidsskrift*, som i publiseringssindikatoren fremstår som de klart viktigste tidsskriftkanalene for historieskrivning på norsk.

Tidsskriftet *Arbeiderhistorie* søkte om å bli med sist, men søknaden ble ikke innvilget i konkurransen med de øvrige tidsskriftene i historie.

Nasjonalt fagorgan for kjønnsforskning

Tidsskrift for kjønnsforskning har en central funksjon i det norske kjønnsforskningsfelt. Dels som et viktig møtepunkt for norsksproget kjønnsforskning, dels som formidler av kjønnsforskningens resultater til en bredere offentlighet. Åben adgang har haft stor positiv betydning for tidsskriftet. Fra 16 425 nedlastninger i 2017 til 30 605 nedlastninger i 2019. Støtteordningen bidrager derudover til at skape forutsigbarhet for redaktører, forskere og lesere.

Fagorganet finder også, at i en tid hvor kjønnsforskere (på linje med forskere inden for andre fagfelter) i stigende grad motiveres til at publisere i engelsksprogede tidsskrifter er det viktig at norsksprogede publiseringskanaler aktivt støttes gjennom ordninger som denne. Dette gjelder særligt for mindre fagfelter som kjønnsforskningen med få norsksprogede publiseringskanaler. Fagorganet vurderer, at *Tidsskrift for kjønnsforskning* udgør det mest centrale norsksprogede kjønnsforskningstidsskrift.

Nasjonalt fagorgan for kristendoms kunnskap og religionsvitenskap

Fagorganleder er også redaktør for ett av de to mest aktuelle tidsskriftene for våre medlemmer. For å sikre at dette ikke blir oppfattet som uheldig, eller som om jeg blander kortene, har jeg bedt om innspill fra representantene fra alle institusjonene som møter. Her er en kort oppsummering av innspillene som er kommet:

Fagorganet mener ordningen fremstår som vellykket, og bør videreføres. Vi håper også det kan bli en mer permanent ordning på sikt. *Teologisk tidsskrift* og *DIN* regnes begge blant de mest sentrale norske/skandinaviske tidsskrifter for medlemmene av vårt fagorgan. Det er viktig for fagmiljøene å ha kanaler som opprettholder og bidrar til å videreutvikle norsk fagspråk. Faget er ellers så internasjonalt og språklig konsentrert mot engelsk (og etterhvert igjen tysk) at det rent språklige er viktig i seg selv. De støttede tidsskriftene er også viktige rekrutteringskanal for yngre forskere til å skrive vitenskapelige publikasjoner. I dagens publiseringslandskap er åpen tilgang blitt avgjørende for å sikre at forskningen blir lest og en del av den nasjonale faglige offentligheten. Fagorganet håper også at ordningen etter hvert utvides til å inkludere flere tidsskrift gjennom en ny utlysingsrunde. For oss hadde det for eksempel vært ønskelig at tidsskrifter med religionspedagogisk/religionsdidaktisk profil ble inkludert i ordningen.

Merk at også tidsskriftet *Norsk tidsskrift for misjonsvitenskap* søkte sist, men kom ikke med i ordningen i konkurransen med de to som er med, og som fagorganet støtter opp om.

Nasjonalt fagorgan for kulturvitenskap og kulturhistorie

Vårt tidsskrift - *Tidsskrift for kulturforskning*, som er det eneste norske tidsskriftet innen vårt fagfelt, er inkludert i støtteordningen, og den har for vårt medkommende fungert svært tilfredsstillende. Generelt bidrar støtteordningen til at de norske tidsskriftene kan klare å opprettholde sin aktivitet, og er derfor viktig. Ikke bare bidrar den til å opprettholde en variert og viktig norskspråklig tidsskriftportefølje, men den gir også fagmiljøer og fagpersoner mulighet til å publisere særnorske studer basert på norsk materiale som kanskje først og fremst har norsk interesse. Som forskningsmiljøer i Norge har vi et særlig ansvar for å gjennomføre særnorske studer og publisere dem. Selv om forskningsresultatene publiseres på norsk og i første rekke er beregnet på en norsk leserkrets, har vårt tidsskrift TFK erfaringsmessig også en klar appell og

interesse til lesere og fagpersoner i andre land, både i Norden og i USA. På bakgrunn av det ovenstående mener vi altså at støtteordningen bør videreføres.

Vi har ingen helt klar og entydig oppfatning om vi savner relevante tidsskrifter, men stiller spørsmål ved at *Nytt norsk tidsskrift* (NNT) ikke er omfattet av støtteordningen.

Merk at NNT ikke har søkt om å bli inkludert. De mottar dessuten støtte fra Kulturrådets egen støtteordning for allmenkulturelle tidsskrifter.

Nasjonalt fagorgan for kunsthistorie

Fagorganet har ikke levert besvarelse. Fagfeltet kunsthistorie har med ett sentralt tidsskrift i ordningen, og det er tidsskriftet *Kunst og kultur*. Det finnes ingen aktuelle tidsskrifter utover dette tidsskriftet.

Nasjonalt fagorgan for lingvistiske fag

Fagorganet har ikke levert besvarelse. Tidsskriftet *Norsk lingvistisk tidsskrift*, som sorterer under fagfeltet nordisk i publiseringsindikatoren, er med i ordningen i dag. Det er ingen andre tidsskrifter som er aktuelle for lingvistiske fag.

tradisjon

Nasjonalt fagorgan for mediestudier mener at åpne publiseringsmuligheter på eget språk er svært viktig. Tiltaket med å støtte open access-tidsskrifter som primært har en norsk forfatterkrets og henvender seg til en nasjonal fagoffentlighet, bør opprettholdes og videreføres.

Med henvisningen til Meld.St 25 – Humaniora i Norge forstår vi det slik at tiltaket i første omgang skulle gjelde en overgangs- og etableringsfase på tre år. Tidsskriftene som har fått støtte i den første perioden er i tillegg tidsskrifter som i hovedsak ikke har noen «Article processing charges» for publisering. For denne typen open access-tidsskrifter er finansieringsstøtte avgjørende.

For medieforskere er *Norsk medietidsskrift* den mest sentrale publiseringskanalen, og avgjørende for norsk film- og medievitenskap. Slik vi i fagorganet vurderer det, er de mest sentrale tidsskriftene inkludert i de 25 utvalgte tidsskriftene i ordningen.

Enkelte av våre medlemmer spiller også inn *Mediehistorisk tidsskrift* som et mulig forslag til å omfattes av ordningen, men dette er ikke realitetsdiskutert i fagorganet.

Merk at *Mediehistorisk tidsskrift* søkte om å bli med i ordningen sist, men falt utenfor i konkurranse med *Norsk medietidsskrift*.

Nasjonalt fagorgan for musikk

Ordningen har vært veldig positiv for utviklingen av *Studia musicologica norvegica*, som er den ledende kanal for vitenskapelig publisering (også på norsk) innen musikkvitenskap i Norge. Ordningen har bidratt til at tidsskriftet kan fortsette på en bærekraftig måte og til at kvaliteten har utviklet seg i en positiv retning. Det anses som viktig at norsk opprettholdes som musikkvitenskapelig fagspråk, noe *Studia musicologica norvegica* bidrar sterkt til. *Studia musicologica norvegica* er det ledende musikkvitenskapelige tidsskriftet i Norge, og dermed også det mest sentrale på feltet.

Merk at også tidsskriftet *Musikk og tradisjon* søkte sist, men falt utenfor i konkurranse med *Studia Musicologica Norvegica*.

Nasjonalt fagorgan for nordiske språk og litteratur

Alle institusjonene som har svart (HVL, UiO, UiA, NTNU, USN, UiB, OsloMet, HiØ, og HiVolda), syns ordninga bør fortsette. Representantene i fagorganet spiller inn at det er et gode at man gjennom ordninga får åpen tilgang til offentlig finansiert forskning. I tillegg blir det trukket fram at det er ønskelig å opprettholde et mangfold av norskspråklige tidsskrifter, for å gi gode publikasjons- plattformer for artikler om særnorske tema, og ikke minst for å opprettholde norsk som et levende fagspråk innafør humaniora. Ingen foreslår å stryke noen tidsskrifter fra ordninga. Tidsskrifter som foreslås inkludert er følgende:

- tidsskriftet *Nordisk poesi*. Tidsskrift for lyrikkforskning (etablert i 2016) https://www.idunn.no/nordisk_poesi
- *Barnelitterært forskningstidsskrift* (<https://www.idunn.no/blft>).

Merk at nordisk er fagfeltet med flest tidsskrifter i ordninga: *Norsk lingvistisk tidsskrift*, *Norsk som andrespråk*, *Edda* og *Maal og minne*. I tillegg søkte tidsskriftet *Namn og nemne* sist, men falt ut i konkurranse med de øvrige.

Nasjonalt fagorgan for norsk som andrespråk

Fagorganet i norsk som andrespråk meiner at ordninga med økonomisk støtte til norskspråklege vitenskaplege tidsskrift i aller høgaste grad bør halde fram. Dei språkpolitiske argumenta for ei slik ordning er like aktuelle i dag. UH-sektoren har eit lovpålagt ansvar for å halde ved like og utvikle norsk fagspråk. Å vere med å legge grunnlaget for at norskspråklege tidsskrift kan klare å halde fram med å publisere artiklar på norsk av høg kvalitet, er ein viktig måte dette ansvaret kan forvaltast på.

Vi vil også understreke at sektoren har eit svært viktig ansvar for å formidle forskingsresultat på språket som gjeld i samfunnet.

I lys av den omfattande satsinga utdanningsmyndighetene har hatt på å auka kompetansen innanfor norsk som andrespråk og fleirspråklegheitsfeltet, er det særskilt viktig at forskarane har norskspråklege tidsskrift som er attraktive som publiseringskanalar. Det vil seie, at dei held høg kvalitet og gir uttelling i publiseringspoeng. Dersom studentar i norsk som andrespråk skal kunne tileigne seg fagstoff på norsk, og lære om andrespråkstileigning i ein norsk kontekst, treng fagfeltet norskspråklege vitenskaplege tidsskrift.

For fagorganet i norsk som andrespråk er følgjande to tidsskrift svært viktige:

1. *Nordand* : *nordisk tidsskrift for andrespråksforskning* <https://www.idunn.no/nordand>
2. *NOA - Norsk som andrespråk* <http://ojs.novus.no/index.php/NOA>

Merk at *NOA* er plassert under nordisk i publiseringsindikatoren. *Nordand* søkte ikke sist, og vurderes dessuten som et nordisk tidsskrift som derfor faller utenfor ordninga.

Nasjonalt fagorgan for tegnspråk og tolkning

Vi synes det er vanskelig å svare på om ordninga bør videreføres, men vi heller mest mot at vi støtter videreføring. Diskusjonen om Plan S, om kostnader for publisering osv. pågår, noe som gjør det utfordrende å komme med en sterk anbefaling.

Vi utgjør bare en liten del av humaniora, og i hovedsak er det bare ett av de tidsskriftene som inngår i ordningen i dag som har publisert artikler som omhandler tema fra vårt fagfelt. Derfor er kanskje ikke vi de rette til å vurdere dette.

Norsk fagorgan for tysk

Nasjonalt fagorgan for tysk og nederlandsk mener ordningen med støtte til norskspråklige vitenskapelige tidsskrifter bør videreføres, særlig med tanke på bevaring av norsk som fagspråk, å opprettholde gode publiseringsmuligheter på norsk og å sikre eksistensen til gode norske tidsskrift som Norsk lingvistisk tidsskrift, Norsk litteraturvitenskaplig tidsskrift, EDDA og Acta Didactica mv.

Nasjonalt fagorgan for vitenskap og teknologistudier

Vi synes det er rimelig at tiltaket videreføres og har ingen synspunkter på om tidsskrifter mangler i ordningen.

Nasjonalt fagorgan for slaviske språk

Vi har ikke svart her, siden mengden fagtidsskrifter på norsk i vårt fagområde er forsvinnende liten. Generelt virker dette som en god ordning som sikkert med fordel kan videreføres. Listen over tidsskrifter virker solid, men andre tidsskrifter kan sikkert også komme på tale. For vårt fagområde er vel *Nordisk Østforum* det eneste aktuelle.

Nordisk Østforum søkte sist, men falt utenfor på grunn av nordisk profil.

Tverrfaglig humanistisk forskning

Det er ingen fagorgan som har ansvaret for denne listen over tidsskrifter, men to tidsskrifter som er plassert på tverrfaglig liste søkte om å være med i ordningen. Ett av tidsskriftene kom med, og det er *Norsk museumstidsskrift*. Tidsskriftet som ikke kom med er *FLEKS – Scandinavian Journal of Intercultural Theory and Practice*, som falt utenfor av formelle grunner. Tidsskriftet er på engelsk og har en skandinavisk profil.

Oppsummering for humaniora

Det store bildet viser at fagorganene støtter det utvalget av tidsskrifter som ble prioritert sist, og de ønsker at disse bør fortsette å være inkludert i ordningen. Noen fagfelt peker seg imidlertid ut da de har aktuelle tidsskrifter, men ingen som er med i ordningen. Dette er:

- Nasjonalt fagorgan for arkeologi: *Primitive tider* og *Viking*
- Nasjonalt fagorgan for gresk og latin: *Klassisk forum*

Et fagorgan har med et tidsskrift i ordningen som de ikke selv peker på i tilbakemeldingen til oss:

- Nasjonalt fagorgan for historie: *Collegium Medievale*

Flere fagorgan har tidsskrifter under sitt fagfelt som ble avvist sist. Fagorganene trekker de heller ikke frem som sentrale. Det gjelder disse tidsskriftene:

- *Arbeiderhistorie*
- *Norsk tidsskrift for misjonsvitenskap*
- *Mediehistorisk tidsskrift*
- *Musikk og tradisjon*
- *Namn og nemne*

Noen tidsskrift søkte sist, men falt ut da de formelt ikke kvalifiserte. Disse tidsskriftene falt ut på grunn av språk (nordisk profil):

- *FLEKS – Scandinavian Journal of Intercultural Theory and Practice*
- *Nordisk Østforum*

Ett fagorgan (nordisk) foreslo tidsskrifter som ikke søkte sist:

- *Nordisk poesi*
- *Barnelitterært forskningstidsskrift*

6.2.2. Samfunnsvitenskap

Spørsmål: Vi ber fagorganene om å vurdere om det er de mest sentrale tidsskriftene innen samfunnsvitenskap som inngår i ordningen i dag.

Nasjonalt fagorgan i geografi

På spørsmålet om ordningen bør videreføres svarer fagorganet et kort og klart ja! Å kunne publisere på norsk er grunnleggende viktig for å opprettholde og videreutvikle en faglig debatt på eget språk.

Det eneste tidsskriftet som det kom forslag om, som er norskspråklig og som sikkert kan være relevant for flere fagområder, er «Kart og Plan».

Når det er sagt, så kom det et innspill om UHR er åpen for å utvide tiltaket for faglig tidsskrifter basert på norske institusjoner, som f.eks. Norwegian Journal of Geography. Det finnes flere tidsskrifter i samme situasjon som overlever på veldig lite ressurser, men utgjør en viktig arena spesielt for yngre forskere i sine respektive disipliner.

Merk at *Norwegian Journal of Geography* er et engelskspråklig tidsskrift utgitt på Taylor & Francis. Tidsskriftet *Kart og Plan* søkte ikke om støtte sist.

Nasjonalt fagorgan i idrett og kroppsøving

Det ble sendt forespørsel til alle institusjonene i vårt fagorgan. De som har meldt tilbake er positive til at tiltaket bør videreføres. Det kom ikke inn andre forslag til tidsskrift innen samfunnsfag.

Nasjonalt fagorgan for informasjonsvitenskap

Fagorganet mener det er vanskelig å ha noen mening om dette. Norsk er viktig, men for fagpersoner i informasjonsvitenskap er det nok fokus på internasjonal publisering og nasjonal formidling er mer i form av workshops eller andre form med fokus på presentasjon. Ingen av de

tidsskriftene som inngår er direkte relevante for oss og det er heller ikke noen åpenbare kandidater å innlemme i ordningen.

I praksis er sikkert dette viktig for noen fag, men for vårt fag ville det vært mer hensiktsmessig med en ordning som stimulerte til åpen publisering generelt (uten språkpolitisk innretning).

Nasjonalt fagorgan for samfunnsøkonomi

Fagorganet har ikke svart på henvendelsen fra UHR. Det er ett sentralt norskspråklig tidsskrift i samfunnsøkonomi, og det er tidsskriftet *Samfunnsøkonomen*. Dette er et foreningstidsskrift (samfunnsøkonomene), og de har ikke søkt om å bli med i ordningen.

Nasjonalt fagorgan for sosialantropologi

For antropologifaget er denne støtten svært viktig. Vi er inne i en periode hvor mer og mer vekt legges på arbeidslivsrelevans i vårt fag. Svært mange av våre Master og Ph.d. kandidater gjør feltarbeid i Skandinavia og går inn i jobber hvor norsk er arbeidsspråket. Det er i den forbindelse svært viktig å fortsette jobben med å utvikle norsk som et presist og godt arbeidsspråk.

Norsk Antropologisk Tidsskrift har vært en svært viktig publiseringskanal for unge ambisiøse antropologer. Å skulle starte med internasjonal publisering på fremmedspråk er ofte en høy terskel hvor vi i vårt fag ofte kommer til kort i de mest prestisjefylte tidsskriftene av rent språklige grunner. Her har NAT en svært viktig rolle å spille i den faglige utviklingen av unge lovende forskere.

I tillegg har jeg [...] som undervisningsleder og instituttleder ved sosialantropologisk institutt ved UiO i lengre tid jobbet med å øke antallet pensumsartikler på norsk. Dette er av flere grunner en viktig del av vårt arbeid som vi stadig får positive tilbakemeldinger på. Flere og flere av våre studenter har norsk som andrespråk og engelsk som tredje og fjerde språk. For å holde det faglige nivået oppe gjennom en bachelor er det en nødvendighet å ha pensum som er språklig tilgjengelig samtidig som kvalitet og presisjon er på høyden. Her har artikler fra NAT og *Tidsskrift for Samfunnsforskning* spilt en viktig rolle. Om disse publiseringskanalene skulle forvitre vil det ikke bare få betydning for vedlikehold av norsk som godt fagspråk, men har også potensielt negative konsekvenser for rekruttering og frafall i en periode hvor vi har jobbet hardt for å med akkurat disse utfordringene.

Vi har ingen ting å utsette på listen over de 25 tidsskriftene.

Nasjonalt fagorgan for sosiologi

Fagorganet i sosiologi har et enstemmig og sterkt ønske om at dette tiltaket bør videreføres. Vi ser at ordningen vil være avgjørende støtte til mulighetene for vitenskapelig publisering med høy kvalitet på norsk innenfor det sosiologiske fagfeltet. Ordningen er også en støtte til å få formidlet ny kunnskap fra norsk sosiologisk forskning med høy kvalitet til et bredere norskspråklig og samfunnsinteressert publikum.

Fagorganet i sosiologi vurderer *Norsk sosiologisk Tidsskrift* og *Tidsskrift for samfunnsforskning* som de aller mest sentrale tidsskriftene for sosiologer som vil publisere på norsk. Det er derfor et sterkt ønske om at disse tidsskriftene fortsatt vil inngå i ordningen.

I tillegg vurderer vi både *Tidsskrift for velferdsforskning* og *Tidsskrift for kjønnsforskning* som svært relevante publiseringskanaler på norsk for det sosiologiske forskningsfeltet i Norge.

Nasjonalt fagorgan for statsvitenskap

Vi ønsker at støtten til *Norsk statsvitenskapelig tidsskrift* og *Internasjonal politikk* fortsettes.

Disse er de mest sentrale tidsskriftene indeksert som statsvitenskap for ordningen. *Tidsskrift for*

samfunnsforskning og *Tidsskrift for velferdsforskning* er også relevante og vi ønsker disse også innlemmet/videreført i samme ordning, men står vel begge på listen til tverrfaglig forskning, så vi har vel uansett mindre innflytelse her.

Nasjonalt fagorgan for utdanningsvitenskap

Nasjonalt fagorgan i utdanningsvitenskap (NFU) ønsker å støtte opp om tidsskriftet *Uniped* sin fremtid og mener det i bør inn under nasjonal støtteordning for HUMSAM tidsskrifter. *Uniped* holder høy vitenskapelig kvalitet og anses som et sentralt nasjonalt tidsskrift innenfor sitt fagfelt. Tidsskriftet har, i tillegg til å publisere fagfelleverderte artikler, også en funksjon som faglig offentlighetsarena (mellom annet presenteres bokanmeldelser, essay og debattstoff). Tidsskriftet *Uniped* dekker behovet for en sentral publiseringskanal på norsk og er av strategisk betydning for fagfeltet universitets- og høgskolepedagogikk. I tillegg til at tidsskriftet oppfyller de krav som er beskrevet i *Retningslinjer for nasjonalt tidsskriftkonsortium*, har det blitt en slik situasjon at uten å komme inn under støtteordningen vil *Uniped* stå i fare for å måtte avvikles som tidsskrift. Under følger en redegjørelse for det: *Uniped* (tidsskrift for universitets- og høgskolepedagogikk), ble opprettet i 1978, og har siden starten hatt UHR (og dets forløper) som suksessfull eier. De siste 5-6 årene har journalen gjennomgått en betydelig kvalitetsheving, synliggjort gjennom en meget sterk vekst i antall innsendte bidrag, antall nedlastinger (lesere) og referanser/siteringer. Slik sett har tidsskriftet styrket sin betydning og posisjon som en av de mest sentrale publiseringskanaler for Norsk pedagogisk forskning innen høyere utdanning.

Nå er imidlertid fremtiden til tidsskriftet i spill. UHR 's styre har besluttet å avslutte sin rolle som eier, ikke på grunn av at de ikke verdsetter tidsskriftet og de imponerende forbedringer vi kan måle fra de siste 5-6 årene, men med bakgrunn i en kritisk gjennomgang av de oppgaver et sterkt presset sekretariat i UHR påtar seg for sektoren. UHRs styre mener fagmiljøene må ta ansvaret for kanalen selv. I den forbindelse har UHR vært i kontakt med et bredt utvalg av fagmiljøer i Norge, der samtlige har avslått oppfordringen om å overta eierskap. Også det Nasjonale nettverket for Universitets og høgskolepedagogikk (UHPed) av slo denne forespørselen i håp om at UHR skulle snu i saken, men uten hell.

Gitt den alvorlige situasjonen tidsskriftet står i og i lys av tidsskriftets betydning for det pedagogiske fagfeltet i Norge, har UHPed styret sagt seg villig til å tre inn som eier under gitte betingelser. Betingelsen for nettverkets overtakelse er at tidsskriftet viderefører dagens tekniske løsning og redaksjonell støtte gjennom Universitetsforlagets idunn.no portal. Denne 'open access' ordningen vil både ivareta gratisprisnippet fra i dag, sikre kvalitet og avlastning i det praktisk-redaksjonelle arbeidet og videreføre dagens distribusjonsløsning for leserne. Denne betingelsen forutsetter at UHPed får ekstern økonomisk støtte, ettersom denne kostnaden ikke lar seg bære av nettverkets budsjettamme. Styret i UHPed nettverket anser ekstern økonomisk støtte som en forutsetning for tidsskriftets videre eksistens.

Nasjonalt fagorgan i utdanningsvitenskap (NFU) vurderer det slik at tidsskriftet *Uniped* representerer et norskspråklig tidsskrift av høy kvalitet og med betydelig interesse og verdi for det pedagogiske fagfeltet. Vi registrerer også at universitetspedagogikken som fag og forskningsområde er i sterk vekst ved alle våre medlemsinstitusjoner, og tidsskriftet kan bli viktig for sektoren i årene som kommer. NFU vil anbefale at *Uniped* inngår i den nasjonale støtteordningen fra og med år 2021.

Merk at fagfeltet hadde to andre tidsskrifter med i ordningen, og dette er tidsskriftene *Acta Didactica Norge* og *Nordisk tidsskrift for pedagogikk og kritikk*. *Acta Didactica Norge* skiftet navn og profil fra 2020 til *Acta Didactica Norden*, for å bedre gjenspeile forfatterkrets og geografisk nedslagsfelt. Merk også at de to andre store norskspråklige tidsskriftene i

pedagogikk og utdanning er *Uniped* og *Norsk pedagogisk tidsskrift*. Ingen av dem søkte om å bli med i ordningen sist.

Nasjonalt fagorgan for globale utviklingsstudier

After a round in the Expert Body for Global Development Studies, we would like to contribute with the following input:

We are aware of the importance of the Norwegian-linguistic principle and also sympathetic towards it - We do think it is important to various "fagråd" to maintain Norwegian-language journals, not the least because much of the data of the research published in these journals comes from Norway and is relevant for Norwegian society.

But for similar arguments, only turned around, publishing in the Norwegian language is less significant for Global Development Studies as the content of our research is oriented towards a global audience, and indeed, our research often deals with the world at large, and/or cases that focus on Norway which are relevant for the world at large. We do not believe that at this point it is necessary for us to prioritize Norwegian-language journals. More funding for the existing English-language journals would be preferable for us.

We do see that many of the researches in our institutions disseminate their research through popular channels in Norwegian, including Forskning.no, Bistandsaktuelt, and other Norwegian media outlets to reach interested Norwegian audience.

Nasjonalt fagorgan for juridiske studier

Nasjonalt fagorgan for juridiske fag har følgende høringsuttalelse i saken om:

«De fleste tidsskrift innen rettsvitenskap som utgis på norsk er abonnementsbaserte, og mottar ikke offentlig støtte. Nasjonalt fagorgan for juridiske studier har ingen klar anbefaling om dagens tiltak bør videreføres. Hvis tiltaket videreføres, må den også dekke tidsskrift innen rettsvitenskap. Per i dag er det særlig «Kritisk Juss» som er i en sårbar situasjon og hvor videre utgivelse er avhengig av offentlig støtte (tidsskriftet søkte sist, men nådde ikke opp). Videre er det viktig for rettsvitenskap at man er bevisst på om ordningen har som formål å bidra til overgangen til Open Access eller å støtte opp om norsk som fagspråk. Disse formålene er ikke nødvendigvis sammenfallende for rettsvitenskapen. Ved eventuell videreføring må representanter fra alle disipliner være med i komiteen som skal foreta tildelingen».

Tverrfaglig samfunnsvitenskapelig forskning

Dette er ikke et eget fagorgan, men representerer et selvstendig fagfelt i publiseringssindikatoren. Det er fire tidsskrifter kategorisert som tverrfaglig i listen over tidsskrifter som søkte om å bli inkludert. De som fikk støtte ved sist korsvei var:

- *Tidsskrift for samfunnsforskning*
- *Tidsskrift for velferdsforskning*

De to tidsskriftene som ikke fikk støtte var *Tidsskrift for ungdomsforskning* og *Tidsskriftet UTMARK*. Fagorganene i sosiologi og statsvitenskap har begge pekt på de to tidsskriftene som er med i ordningen i dag. Ingen har pekt på de to tidsskriftene som ikke kom med. Fagorganet i sosialantropologi pekte også på *Tidsskrift for samfunnsforskning* på tverrfaglig liste. Fagorganet i sosiologi pekte på *Tidsskrift for kjønnsforskning* som et viktig tidsskrift utenfor deres fagfelt. Dette er også viktig for sosiologer.

Oppsummering for samfunnsvitenskap

Det store bildet viser at også fagorganene i samfunnsfagene støtter utvalget av tidsskrifter som ble prioritert sist, og de ønsker at disse bør fortsette å være inkludert i ordningen. Noen fagfelt blant de som i hovedsak publiserer på engelsk, ønsker seg at ordningen også kunne omfatte tidsskrifter som har en norsk tilhørighet (geografi) eller at støtteordningen ikke hadde en språkpolitisk begrunnelse men stimulerte til åpen publisering generelt (informasjonsvitenskap).

Juridiske fag mener at formålet med ordningen virker noe uklar. Skal den støtte opp om norsk som fagspråk eller skal den bidra til overgang til åpen tilgang? For dem er ikke dette sammenfallende mål. Om støtteordningen videreføres ønsker de å være representert i komitéen som tildeler.

Tre fagfelt peker seg ut da de har aktuelle tidsskrifter, men ingen som er med i ordningen:

- Nasjonalt fagorgan for juridiske studier: *Kritisk Juss* søkte sist, men kom ikke med. Ut over tidsskriftet *Kritisk Juss* har vi en stor nasjonal portefølje med juridiske tidsskrifter som er abonnementsbasert, men som per i dag ikke er avhengig av økonomisk støtte.
- Nasjonalt fagorgan for samfunnsøkonomi: *Samfunnsøkonomen*. Tidsskriftet har ikke søkt om å være med i ordningen.
- Nasjonalt fagorgan for geografi: *Kart og Plan*. Tidsskriftet har ikke søkt om å være med i ordningen.

Et fagorgan har med to tidsskrifter i ordningen som de ikke selv peker på i tilbakemeldingen til oss:

- Nasjonalt fagorgan for utdanningsvitenskap: *Acta Didactica Norge* og *Nordisk tidsskrift for pedagogikk og kritikk*. *Acta* har i 2020 skiftet navn til *Acta Didactica Norden* og ønsker med det å gå fra en nasjonal til en nordisk profil. Fagorganet peker selv utelukkende på tidsskriftet *Uniped*, som ikke søkte midler gjennom ordningen sist. Sammen med tidsskriftet *Norsk Pedagogisk Tidsskrift* er *Uniped* det mest sentrale, om vi ser på omfanget av norske bidrag. Spørsmålet kan også stilles om de to tidsskriftene som er med i ordningen i dag oppfyller språkkravet, gitt at det ene har en nordisk profil og det andre har lagt om til en nordisk profil.

Flere fagorgan har ikke relevante norskspråklige tidsskrifter under sitt fagfelt. Dette er fagfelt som i all hovedsak publiserer på engelsk eller andre språk:

- Nasjonalt fagorgan for idrett og kroppsøving
- Nasjonalt fagorgan for informasjonsvitenskap
- Nasjonalt fagorgan for globale utviklingsstudier

7. Konklusjon og anbefalinger for videre arbeid

7.1. Hva var positivt?

Vi ser en markant positiv effekt av konvertering til åpen tilgang. Økningen i besøkstall kan knyttes direkte til denne konverteringen. Gjennomsnittlig økning for Universitetsforlagets tidsskrift har vært på over 300 % fra 2014 til 2019, hvorav de fleste tidsskriftene konverterte i 2017.

Tidsskriftene er positive til ordningen. Selv om besvarelse via spørreskjema ikke var obligatorisk, tok mange seg tid til å levere grundige tilbakemeldinger. Vi har sett at mange trekker fram at åpen tilgang for tidsskriftet gjør at de vokser i rollen som faglig arena. Flere tidsskrift har stor relevans for den offentlige samtalen, og nå har også grupper utenfor akademia mulighet til å delta i den. Det gjelder profesjonsgrupper, byråkrater, politikere, journalister, ikke-etablerte forskere og den opplyste allmennheten. Det gir større anledning til debatt og åpenhet rundt forskningen. Åpen tilgang er inkluderende og sikrer at tidsskriftet ikke blir nisjepreget. Det pekes på at åpen tilgang gjør tidsskriftet mer attraktivt og dagsaktuelt, med mulighet til å ta større plass innen fagområdet. Den positive smitteeffekten trekkes fram ved at artikler omtales og diskuteres i digitale medier.

Svært mange tidsskrift trekker fram den språkpolitiske faktoren, og nevner uoppfordret at det er viktig for dem å bevare norsk som forskningsSpråk. Det at forskningsbidragene er på norsk, gjør dem mer naturlig å vise til i norske medier.

Tidsskriftene markedsfører aktivt, og de fleste bruker sosiale medier, mange også etablerte mediekkanaler, til å spre forskningsresultater og stimulere til debatt.

Det er ikke oppsiktsvekkende at tidsskrift som har fått støtte er positiv til ordningen og mener den bør videreføres. Vi noterer oss at også tidsskriftene som søkte om støtte og ikke fikk, er positive til ordningen og til åpen tilgang; også her arbeides det aktivt med å markedsføre og nå ut til flere brukergrupper. Ingen av tidsskriftene som ikke fikk støtte har innført abonnementsordning. Det ser derfor ut til å være høy bevissthet om og positiv holdning til åpen tilgang også hos tidsskriftene som ikke har mottatt støtte for perioden.

Tilbakemeldingene UHR fikk fra fagorganene gir også et positivt bilde. Det er en klar anbefaling fra de fleste om at ordningen bør videreføres. Tidsskriftene som er valgt ut til å motta støtte er også i høy grad samsvarende med fagorganenes vurderinger av hvilke tidsskrift som er mest sentrale innen deres fagfelt.

Vi så i kapittel 2 at støtteordningens formål, slik den ble formulert av regjeringen i stortingsmeldingen, var at den åpne publiseringen på norsk skal kvalitetssikres godt. Målet kan oppsummeres som tredelt og omfatter *høy kvalitet, norsk språk og åpen tilgang*: Støtten er språkpolitisk begrunnet og skal gå til tidsskrifter av høy kvalitet som vurderes som sentrale i sine fagområder. Som sådan er formålet innfridd; det er de sentrale tidsskriftene som støttes. Bevisstheten rundt norsk som forskningsSpråk er høy. Åpen tilgang er innfridd både ved at det er en markant positiv effekt av ordningen når det gjelder nedlastingsstall, og at den samfunnsmessige betydningen av åpen tilgang er nevnt av svært mange av tidsskriftene.

Effekten av ordningen kan derfor oppsummeres som svært positiv, og det danner et godt fundament for videre arbeid.

7.2. Hva kunne vært gjort annerledes?

Tidsplan

Ordningen ble sent vedtatt, og det førte til liten tid til forberedelser. Publiseringskomiteén hadde høyt tidspres på å gjøre sitt arbeid, selv om det skulle vise seg at deres anbefalinger ble i tråd med fagrådenes vurderinger. Tidsskrift som ikke fikk støtte hadde knapp tid til å se på alternativ finansiering. En tentativ tidsplan for ny utlysning vil ta hensyn til disse forholdene.

Rammer for ordningen

Units vurderinger av innspillene fra de som ikke mottok støtte viste at det burde blitt kommunisert bedre fra begynnelsen at det var et tydelig ønske fra beslutningstakernes side å fullfinansiere et mindre antall tidsskrift – i praksis støtte tidsskriftene som vurderes som de mest sentrale. Den endelige avgjørelsen om at tidsskriftene skulle fullfinansieres, og at 16 tidsskrift som tidligere fikk finansiering fra Forskningsrådet ville miste støtte, var ikke klar før medio november 2017. Den faglige publiseringskomiteéns arbeid ble avsluttet 23. oktober, og med den rangering av tidsskriftene. Derfor ble det lite tid å områ seg for tidsskriftene som mistet støtten de tidligere hadde fått fra Forskningsrådet.

Det ble informert om at Units mandat var basert på Humaniorameldingen og ikke representerte en videreføring av Forskningsrådets ordning, og første versjon av informasjonsnettsiden om dette sa blant annet at «[t]alet på tidsskrift som vil kunne inngå i ordninga er avhengig av bevilningane til konsortiet og korleis tidsskrifta blir prisa». Etter publiseringskomiteéns møte informerte Unit tidsskrifteierne og -utgiverne via to e-postutsendelser om at møtet hadde blitt avholdt og når de kunne vente å få endelig avgjørelse om støtte. Det ser likevel ut til at det ikke ble kommunisert klart nok at konsekvensen av utvelgelsesprosessen ville bli at noen ville falle ut av ordningen.

Faglig etterarbeid

Komiteéns rolle i etterkant var uklart definert. Det burde vært avklart hvordan man skulle svare på kritikken man må ha antatt ville komme. Dette førte til at Unit ikke har kunnet formidle faglige evalueringer for de tidsskriftene som bad om dette. Selv om det er full anledning til å basere arbeidet på interne saksforberedende dokumenter som kan unntas offentlighet, tilsier god forvaltningsskikk at man bør kunne bistå med evalueringer. Unit har verken mandat eller kompetanse til selv å gi slike faglige tilbakemeldinger.

7.3. Støtte for videre arbeid

Støtten fra Kunnskapsdepartementet og Forskningsrådet er avgjørende for fortsatt drift av ordningen.

Økonomisk støtte kommer fra de større UH-institusjonene i tillegg, men dette utgjør en lav prosentandel av den totale summen. Støtten er basert på beløpet institusjonene tidligere betalte for abonnement av tidsskriftene.

Det er krevende å øke støttebeløpet for UH-institusjonene og andre brukere av tjenestene. Mindre brukergrupper, som eksempelvis forskningsinstitutt og folkebibliotek, kan i teorien forespørres om å bidra til finansieringen, og dette er vurdert. Det vil imidlertid kreve mye administrasjon for å skaffe til veie små beløp, og oppleves ikke som en bærekraftig utvidelse av støtten. Den største utfordringen med å sikre stabil brukerbetaling er at det ikke kan komme som et formalisert krav om å bidra til finansiering av en tjeneste som er gratis for sluttbrukeren. Det oppleves som urettferdig fra den enkelte institusjonens side å være valgt ut til å finansiere en tjeneste som er åpent tilgjengelig for alle.

7.4. Anbefalinger til justering av ordningen

7.4.1. På kort sikt

En ny periode for ordningen er avhengig av fortsatt økonomisk støtte. Etter vurdering av beløpet det enkelte tidsskrift søker om, vil Unit gå i forhandling med tidsskrifteierne og forlagene der det er aktuelt.

Evalueringene viser at ordningen i det vesentlige oppleves som vellykket, både fra tidsskriftenes, de nasjonale fagorganenes og brukernes side. På kort sikt anbefales det derfor at modellen videreføres med eventuelle justeringer som en ny publiseringskomité måtte mene er nødvendig. En videreføring med små justeringer vil gi best mulig forutsigbarhet for videre drift av tidsskriftene.

Den faglige evalueringen av tidsskrift som søker om støtte, bør fortsatt gjøres av en komité sammensatt av forskningsledere (dekaner e.l.) innenfor humaniora og samfunnsvitenskapene. For dagens ordning var komitéen sammensatt på denne måten; av dekaner som ikke skulle være partiske og som hentet inn råd fra de enkelte forskningsmiljøene. Resultatet var tilfredsstillende, ved at utvalget av tidsskrift ble positivt evaluert av de nasjonale fagorganene. Som vist ovenfor (pkt. 5.7.) har enkelte tilbakemeldinger til dagens ordning vært kritiske til at komitéen ikke hadde representant innen et spesifikt fagfelt, og innsenderne har antatt at dette har vært medvirkende til at et tidsskrift innen dette fagfeltet ikke fikk støtte. Det har derfor vært fremmet ønsker om en bredere sammensatt komité. Imidlertid ville en slik tenkt, fagspesifikk komité ført til et stort, og uklart definert, antall komitémedlemmer, der oppgaven til det enkelte medlem ville være å forhandle inn tidsskrift fra eget fagfelt. Det vurderes som et

ikke bærekraftig alternativ. Imidlertid foreslås det at publiseringskomitéen for neste periode har en representant for juridiske fag, for å vurdere egnede tidsskrift innenfor denne faggruppen.

UHR-Publisering har som ledd i evalueringen laget en [analyse over bruk av norsk som publiseringspråk på tvers av samfunnsfagene og humaniora](#). Analysen viser også hvor store de ulike fagfeltene er, målt i publiseringsomfang og hvordan de ulike fagfeltene er dekket med tidsskrifter i støtteordningen. Dette vil være et nyttig dokument for publiseringskomitéen som skal prioritere tidsskrifter ved neste utvelgelse.

En ny evaluering av tidsskriftene bør ferdigstilles i så god tid som mulig før ny støtteperiode, slik at tidsskriftene har mulighet til å planlegge videre drift. Evalueringen må være transparent, slik at det foreligger faglig, skriftlig tilbakemelding til tidsskrift som ønsker dette.

Da ordningen ble startet, eksisterte ikke Plan S, og kravene til bruk av åpne lisenser ble satt ut fra de [Nasjonale retningslinjer for åpen tilgang til vitenskapelige artikler](#). Når nå Plan S er vedtatt, er det en forutsetning fra Forskningsrådet som hovedsponsor at [prinsippene fra Plan S](#) følges av de tidsskriftene som skal få støtte. Også Kunnskapsdepartementet støtter Plan S, så noen nærmere vurdering av lisenskrav har ikke vært gjort av evalueringskomitéen. Plan S tillater bruk av lisensene CC-BY, CC-BY-SA og CC0. Unntaksvis tillates også CC-BY-ND for enkeltartikler. Konkret betyr dette at tidsskriftene har ansvaret for at artikkelforfattere beholder opphavsretten til publikasjonene og at publikasjonene utstyres med en lisens som gjør at de fritt kan leses, søkes i og viderebrukes. Tidsskriftet må sikre at artikkelforfattere samtykker til slik bruk. Forfattere som ikke ønsker å gi tillatelse til at artikler kan bearbeides, må gis anledning til det.

7.4.2. På lengre sikt

Etter tre års drift oppleves ikke erfaringsgrunnlaget som tilstrekkelig til å gi anbefalinger som vil medføre omfattende endringer. På lengre sikt vil det imidlertid bli arbeidet videre med analyser knyttet til beløp og andel av støtte for finansiering, samt utredning av mulige insentivordninger. Det er også aktuelt å vurdere mulige plattformer for publisering.

Diskusjonene rundt disse problemstillingene er i gang. Imidlertid er landskapet rundt åpen tilgang i rask endring, og mange aktører både nasjonalt og internasjonalt jobber mot målet om mest mulig åpen forskning. Mye vil derfor kunne se annerledes ut om tre år. Det kan vise seg å være naturlig å samarbeide med nye aktører, i tillegg til det allerede etablerte samarbeidet mellom departementet, UHR, Forskningsrådet og Unit, for å få på plass en modell som er bærekraftig for tidsskriftene, finansistene og leserne.

Referanser

Brekke mfl., 2016. Nasjonale retningslinjer for tilgang til forskningsresultater, Oslo: Rapport til regjeringen.

Cappelen, 2020. Cappelandammakademisk.no. [Internett]

Available at: <https://www.cappelendammundervisning.no/cdu/akademisk/nordic-open-access-scholarly-publishing/index.action>

[Funnet 3. april 2020].

Fagbokforlaget, 2020. Fagbokforlaget.no. [Internett]

Available at: <https://www.fagbokforlaget.no/Forlaget/Om-oss>

[Funnet 3. april 2020].

Forskningsrådet, 2014. Åpen tilgang til vitenskapelig publisering - Forskningsrådets policy, Oslo: Forskningsrådet, divisjon for vitenskap.

Gyldendal, 2020. gyldendal.no. [Internett]

Available at: <https://www.gyldendal.no/Om-Gyldendal/Kontakt-oss/Gyldendal-Akademisk>

[Funnet 3. april 2020].

Kungliga Biblioteket, 2019. www.kb.se. [Internett]

Available at: <https://www.kb.se/samverkan-och-utveckling/nytt-fran-kb/nyheter-samverkan-och-utveckling/2019-12-19-oppen-digital-plattform-for-svenska-vetenskapliga-tidskrifter.html>

[Funnet 7. april 2020].

NOP-HS, 2020.

Available at: <https://www.aka.fi/en/nos-hs/calls/journal-grants/>

Novus, 2020. Novus.no. [Internett]

Available at: <http://omp.novus.no/index.php/novus/about>

[Funnet 3. april 2020].

Regjeringen, 2017. Regjeringen.no. [Internett]

Available at: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-25-20162017/id2545646/>

[Funnet 3. april 2020].

Sivertsen, Gunnar, 2013. Norskspråklige vitenskapelige tidsskrifter i humaniora og samfunnsvitenskap - Forfatterkrets, formål og mulighet for åpen tilgang. Oslo: NIFU.

TSV, 2020. Federation of Finnish Learned Societies. [Internett]

Available at: <https://tsv.fi/en>

[Funnet 3. april 2020].

Unit, 2017. Openaccess.no. [Internett]

Available at: <https://www.openaccess.no/Norske%20C3%A5pne%20hum-sam-tidsskrift/>

[Funnet 3. april 2020].

Vetenskapsrådet, 2015. www.vr.se. [Internett]

Available at: <https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2015-01-07-forslag-till-nationella-riktlinjer-for-oppen-tillgang-till-vetenskaplig-information.html>

[Funnet 7. april 2020].

Wikipedia, 2020. Wikipedia. [Internett]

Available at: [https://no.wikipedia.org/wiki/Universitetsforlaget_\(1950%E2%80%931999\)](https://no.wikipedia.org/wiki/Universitetsforlaget_(1950%E2%80%931999))

[Funnet 3. april 2020].

UNIT

DIREKTORATET FOR IKT OG FELLESTJENESTER
I HØYERE UTDANNING OG FORSKNING